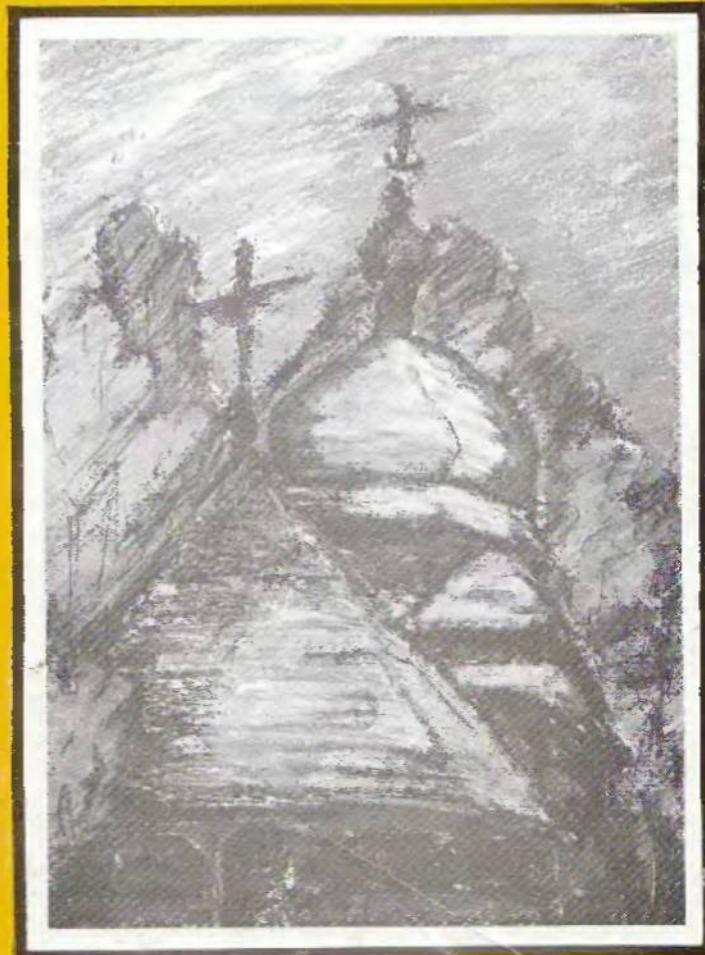

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHINA

РІК XIX, Ч. 2 (73)

ЛІТО — 1998 — SUMMER

VOL. XIX, No. 2 (73)

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY IN
A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

LEMKIVSHCHYNA

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ / PUBLISHED BY ODLWU, INC.

RIK XIX, Ч. 2 (73)

ЛІТО — 1998 — SUMMER

VOL. XIX, No. 2 (73)

ЗМІСТ

Я. Зоряна: Радість Зелених Свят	1
На мистецькі теми	
І. Бермес: Вплив Михайла Вербицького на формування композитора Віктора Матюка	2
І. Киризюк: Гулі-гульки	4
П. Лопата: Всеволод Кармазин-Каковський	5
Відйшов у Вічність Владика Т. Майкович	7
В. Кікта: Сено Чертеж і парафія	8
<i>Lemkivshchyna:</i>	
O. Myshanych: Political Ruthenianism — A Ukrainian Problem (II)	10
Bishop Teodor Majkowycz dies	13
Жорстокі спорінки минулого	
A. Чижевська-Жаквемент: Ще до 50-ліття концтабору в Явожис (переклад: M. B. Поврозник)	14
I. Киризюк: Рана	17
A. Вінницька: Поклін жертвам безправ'я	18
M. Новосад: Увіковічення драми українського населення Закерзоння 1940 років	20
M. Олійник: Вечірне сонце	29
З життя організації	
Вісті з КУ ООЛ	30
Надіслані книжки	30
Загальні збори Відділів	31
Посмертна згадка: Маріян Кош	32
Коляда 1997/98. Список жертводавців	32

На обкладинці: Українська церква в с. Улюч (Лемківщина). Рис. Адама Келбусевича.
On the cover: Ukrainian church in Ulucz (Lemko region). Drawing by Adam Kielbusewycz.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Марія Дупляк (головний редактор), Зенон Войтович, Іван Гвозда.
EDITORIAL BOARD: Marie Duplak (Editor-in-chief), Zenon Wojtowich, Ivan Hvozda, Zenon Wojtowych.

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешньовського
Cover design by Mykhailo Chereshniovskyi

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Марія Дупляк

голова

Зенон Галькович

1-й заст. голови
і реф. зовнішніх зв'язків

Володимир Кікта

2-й заст. голови

Занон Войтович

секретар

Стефан Косцюлек

скarбник

Іван Гвозда

член екзекутиви

Мирон Мицьо

член екзекутиви

Микола Дупляк

член екзекутиви

РЕФЕРЕНТУРИ

Юрій Ковалчук

допоміжний

Корнило Бабяк

організаційний

Стефан Гоанський

музейний

Іван Гресь

культ.-освітній

ВІЛЬНІ ЧЛЕНІ

Іван Васічко

Василь Гартай

Іван Філь

Теодор Малинськ

Ярослав Кравчишин

Петро Русинко

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Михайло Дзіман

голова

Теодор Полянський

член

Іван Нищіт

член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко

голова

Юліан Котляр

член

Анна Войтович

член

Адреса Крайової Управи ООЛ:

ODLWU, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007

Адреса Редакції та Адміністрації:

"Lemkivshchyna" Magazine
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007 USA

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.
35 Harding Avenue, Clifton, NJ 07011
Tel.: 1(973) 772-2166 Fax: 1(973) 772-1963
e-mail: computopr@aol.com

Село Більцарева. Вид від каплички "Мадзелянки" на гору Дзелярку.
Рис. Василя Мадзеляна,
1982.

ЯРИНА ЗОРЯНА

РАДІСТЬ ЗЕЛЕНИХ СВЯТ

Зіслання святого Духа, це радість душевна. Це обнова. Це мудрість правильного мислення... наші предки звали просто: святою неділею — або “Зеленими Святами”.

Тоді там, на рідних землях Надсання, на всіх одвірках, дверях, вікнах та віконницях, зеленіло липове галузя... а їхнє густо насичене листя — неначе широкими хліборобськими руками-долонями, обнімало назовні “хижі”-хати і було так відрядно, святково та “ладно”. Немов заворожені зелені замки — на Підгірї — зустрічали святу неділю, в минулому, мої предки над Сяном.

В нутрі кожної хати теж все зеленіло. Завішували скрізь ліщину, та розкішні кленові листки. Прикрашували святі ікони та хатнє устатковання, щоби тідно та радісно зустріти цей небуденний День — Зелених Свят.

На столі стояв глиняний глечик з джерельно-криштальною водою, та в ньому запашний букет цвітів-зілля, що було збиране руками дітей, — в лісі та на левадах: жовтулькі, кузінки, кровник, неруш — зілля та папороть. Все, що цвіло, що мало гарну форму, приносилося до хати, щоби відтак в церкви

посвятити, та щоби сила святого Духа залишилася в цьому зіллі, як величний дар святої Зеленої Неділі. Це зілля засушувалося... бо, коли моторошно ставало в часі так званої тут “електричної бурі” — мої предки запалювали дрібку святого зілля... — і тоді не боялися ні громів, ні блискавиці, бо дим Божого Духа охороняв ціле обійстя.

Віра ця допомагала поборювати багато труднощів, що в теперішньому часі називають “опіюм” — або лагіднійше “забобонами”.

Закосичені в той час були й гроби рідних — та й пили пісні — молитви на вічну пам'ять із род в рід, — по кладовищах чи пак цвінтарях.

Відріваний від гнізда предків, ми перестали майти наші хати... не роблять цього так спонтанно і на рідних землях, бо ж це був “злочинний опіюм”, тож маленькими галузками-думками, летім у раннє дитинство, де фантастичні чудові, навіяні поезією та пов'язані з природою — відбувалися колись Зелені Свята.

Під Святу Неділю — 1982 р.

ВПЛИВ МИХАЙЛА ВЕРБИЦЬКОГО НА ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИТОРА ВІКТОРА МАТЮКА

Михайло Вербицький і Віктор Матюк — відомі композитори, яких творчість сприяла становленню професійної музичної школи в Галичині. Як же зіткнулися їхні шляхи? М. Вербицький (1815-1870) — зачинатель національної мистецької школи — вже закінчував свій творчий шлях, В. Матюк (1852-1912) — лише починав робити перші кроки в музиці. Вони зустрілися 1870 р., коли М. Вербицький вже був відомим композитором, а його музика стала любленою й популярною. В. Матюк, 18-річний юнак — тільки набирає музичного досвіду спочатку слухаючи хор вихованців Ставропігійської бурси та хор церкви св. Юра, а згодом співаючи в цих колективах. На той час (1866-67 рр.) бурсацький хор славився виконавською майстерністю, тут співали О. Мишуга, С. Волошко, В. Закшевський, Й. Мельницький. Керівником хору був о. П. Бажанський, в якого кілька місяців брав лекції з гармонії та композиції В. Матюк. В репертуарі обидвох хорів переважали композиції М. Вербицького та І. Лаврівського, що були дуже популярними і радо виконувались хористами. В. Матюк вивчив напам'ять всі твори, які виконувались, хорові та оркестрові партитури перелисував у нотні зшивки, старався проникнути у характер викладу та структуру творів. М. Вербицький був зразком для В. Матюка; майбутній композитор розумів значимість творчості свого наставника. І як підтвердження сказаного, згадка Я. Ярославен-

Віктор Матюк

о. Михайло Вербицький

ка про відвідини В. Матюка і його вислів про те, що "...ми русини, не маючи своїх геніїв як Гайдн, Бетховен, Моцарт все ж мали людей як Вербицький, Лаврівський і Воробкевич, котрі багато написали і яких твори ми повинні пізнати, та бодай в часті на них взоруватися" (*Неділя*, 1912, ч. 44, ст. 7).

Безперечно, що певний музичний досвід, набуті музичні враження, а також заняття з о. П. Бажанським дали позитивний результат, спонукали В. Матюка до глибшої науки. С. Людкевич зазначає: "Все ж більшої ваги могла бути для музичного ума хлопця (В. Матюка — І. Б.) знайомість з хворим М. Вербицьким" (*Неділя*, 1912, ч. 26, ст. 4). Так, М.

* Старший викладач Дрогобицького педагогічного інституту ім. І. Франка, Дрогобич, Львівська область.

Вербицький, перебуваючи в лікарні у Львові, почав давати лекції молодому мистцю. Початковий композитор лише починав писати, а М. Вербицький переглядав твори, виправляв, радив. У І. Біликовського читаємо, що В. Матюк "...давав йому свої композиції до перегляду і Вербицький на просьбу Матюка написав там кілька церковних творів, як 'Іже херувими' Es, 'Святий Боже' A, 'Тебе поем' As, які дав Матюку в рукописі на пам'ятку" (*Ілюстрований музичний календар на рік звичайний*, 1906. Львів, ст. 68). Зауважимо, що дані автографи зберігаються у відділі рукописів ЛНБ НАН ім. В. Стефаника (фонд Е. Якубовича, папка 1, ч. 16). Далі цитуємо: "Вербицький любив дуже Матюка, радо поправляв його твори і виказував блуди гармонійні, при тім віщував йому, що при витривалій праці стане добрым композитором. За взірець вказував твори Д. Бортнянського".

Зрозуміло, що тяжко хворий М. Вербицький не міг дати систематичного "студіювання", але вплив його на формування музичного світогляду був, очевидно, великим, бо В. Матюк зважується на свої перші композиції. В цей час з'являються хорові твори "На розвалинах Галича" (сл. С. Метелі, дедикація Н. Вахнянинові) для мішаного і чоловічого хору, "Просьба матері" (дедикація П. Бажанському) для чоловічого хору, "До весни" (сл. М. Павлика, дедикація І. Петрасевичу та С. Дрималику) для соліста та мішаного хору в супроводі фортепіано. Зрештою, у М. Вербицького В. Матюк набув практичного досвіду, а естетичні засади вчителя стали еталоном для наслідування. Тому у творчості В. Матюка ті ж музично-виразові засоби та стильові особливості, жанрові форми.

Безпосередній контакт з відомим композитором, "дотик" до його творів спричинився до іншої сторони діяльності В. Матюка — видавничої. Знаємо, що творча спадщина М. Вербицького не тільки об'ємна, але й багатожанрова. Його вокальні, оркестрові, музично-драматичні твори набули популярності ще за життя автора. На жаль, за

період його творчої діяльності не було видано жодного твору. Думається, з двох причин:

1. в Галичині в 40-60 рр. не було ні однієї видавничої установи;

2. матеріальне становище мистців не дозволяло їм самим друкувати власні твори.

В. Матюк вперше зібрав рукописи і автографи творів М. Вербицького. Йому вдалося надрукувати "Заповіт" на слова Т. Шевченка та музику до п'єси І. Гушалевича "Підгіряни" в перекладі для фортепіано. С. Людкевич, подаючи бібліографію творів М. Вербицького (*Життя і знання*, Львів, 1920. ст. 131-133) зазначає, що ці твори видані без дати. Але є підстави вважати роком видання 1877 рік, посилаючись на працю І. Левицького (*Левицький І. Галицько-руська бібліографія 19 ст.*, т. 1, Львів, 1888). Отже, 1877 р. були видані:

1. Завіщані моїм землякам на Україні: Слово бас в супроводі двох хорів і фортепіано (Сл. Т. Шевченка, Львів: Наклад редакції газети шкільної. — Б. р., Літ. А. Косткевича);

2. Підгіряни: Мелодрама в 3-х діях (Сл. І. Гушалевича, витяг фортепіанний В. Матюка. Вид. В. Матюка, Б. р., Літ. А. Косткевича).

У 1884 р. В. Матюк видав збірник чоловічих квартетів під назвою "Боян"^{*}, куди увійшли, крім власних композицій, твори М. Вербицького, І. Лаврівського, С. Воробкевича.

Тут вміщені такі твори М. Вербицького:

№ 24 — "Там есть в лісі" — хор із опери "Сільські пленіotentи" (Сл. І. Гушалевича, ст. 27)

№ 25 — "Хор циганів" із опери "Сільські пленіotentи", ст. 28

№ 28 — "Туга за милим" з опери "Панщина" (Сл. Ю. Желехівського), ст. 30

№ 30 — "Той то сам лісок" з музики до п'єси "Гриць Мазниця", ст. 34

№ 31 — "Цвітка молить" (Сл. В. Шашкевича), ст. 48

№ 37 — "Жаль" (Сл. В. Шашкевича), ст. 48

№ 41 — "Сиві очі" (Сл. В. Шашкевича), ст. 54

№ 44 — "До зорі" (Сл. І. Гушалевича), ст. 60

№ 47 — "Поклін" (Сл. Ю. Федьковича), ст. 66

*Боян: Збірник малоруських квартетів для чоловічого хору. Вип. 1, Б.р., Літ. Редера в Липську, 80 ст.

ГУЛП — ГУЛЬКИ...

Вже змеркло.
Танцює дике джерело,
Пора іти
У луг,
Що серед жита і овса
Горячим подихом шепоче...
Задумав покупатися —
Аж тут русалка
Срібну чашу піднесла.

Пи... пи... пи
НаповноЯ жаром груди,
Хай медом охкають уста
Випий все — до дна,
В останній каплі
Є надія
На необгнуздане життя.
Випив...
Вся дівчина в пахощах шипшини
І серце відміnilося
У весняного солов'я.

Не дає мені спокою
Ох, як витьохкує,
Ах, як лоскоче,
Кличе в луг,
Запахотіла рута-м'ята,
Грають мрії, радіють руки
О, ні! — не випущу!
Сміються в косах
Рожеві щоки
Раю крилом прикрились очі.

До півночі так
З русалкою, що мала
З павутіння плаття
Серед латаття загуляв,
Аж блиснула зоря...
Більш нічого не скажу —
До наступної весни!
Бувай, моя русалко,
За іменем "Наталка".

12.12.1992 р.

В. Матюк робив також переклади хорів М. Вербицького. С. Людкевич у своїй бібліографії назначає такі твори:

1. "Совіт дівиці" ("Не лови мотилька, діво молодая" (Сл. І. Гушалевича). Переклад з чоловічого хору для мішаного В. Матюка. Автограф (1900 р.) значився в каталозі архіву Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові (на жаль загублений).

2. "Куди пливеш, місяцю ясний?" (Сл. І. Гушалевича). Переклад з чоловічого хору для мішаного В. Матюка. Автограф цього твору не виявлено, вийшов друком у Львові в 1913 р.

У спомині про В. Матюка Я. Ярославенко пише: "Засівши відтак до фортепіано, став Матюк продукувати з пам'яті деякі твори М. Вербицького, І. Лаврівського і показався мені надзвичайним знатоком майже усіх їх творів, через що й не було у мене іншої гадки, як тільки просити його до зредагування,

значить до упорядкування бодай тих композицій, які в нього ще в тому часі були" (Неділя, 1912, ч. 44, ст. 7). Відомо, що частину рукописів В. Матюка передав Д. Січинському, який плянував здійснити повне видання творів В. Вербицького у видавництві "Станіславський Боян".

Надзвичайно позитивним і, думається, плідним був сам факт зустрічі двох мистців. І якщо М. Вербицький мав неабиякий вплив на становлення Матюка-композитора, в свою чергу В. Матюк відіграв позитивну роль у популяризації творів свого вчителя як упорядник і видавець. Ці непересічні особистості спричинилися до музичних процесів у Галичині — один як зачинатель національної композиторської школи, інший — як послідовник утвердження естетичних зasad перемиської музичної школи.

ВСЕВОЛОД КАРМАЗИН-КАКОВСЬКИЙ

(ДО 100-ЛІТТЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І 10-ЛІТТЯ СМЕРТИ)

Цього науковця, професора та історика мистецтва, родинний корінь виводиться ще з XI століття. Давні родичі його були бояри в галицькому містечку Какові, а пізніше стали графами та шляхтичами. В певному періоді, за часів царських управлінь, вони належали до відчужених родів від українського походження. Дорогу до українства віднайшли Каковські при кінці XIX століття. Батько Всеолода, як працівник царського уряду при Европейській комісії залізничних доріг в місті Креташт, Румунія, був уже українцем. Батькам, Якові та Марії з роду Кармазин, якраз тут народився 16 вересня 1898 року син Всеолод.

Своє дитинство він провів у Польщі а пізніше в західній Україні, де на роботі перебувала його сім'я. Всеолод навчався в Київському університеті, де студіював головне архітектурне мистецтво, який закінчив 1920 року.

Восени, цього ж самого року, став він асистентом професора Миколи Макаренка при катедрі історії українського мистецтва в Українській Академії Мистецтв у Києві. Сповнюючи цю функцію на протязі 10 років, Каковський знаходив ще й час студій на правничому, графічному та інженерно-архітектурному факультетах. Після їх закінчення став доцентом і професором на університетах у Харкові (1931-1942) та Одесі (1942-1944).

Під час повної професури Всеолод Каковський приділяв багато своєї уваги вивченю мистецтва української хати, української книжки, архітектурі міського та курортного пейзажу та ландшафту, як об'єкту архітектурної композиції. На ці специфічні теми нараховується понад 300 його публікацій, які пізніше появилися окремими книжковими виданнями. Свою інтенсивну наукову працю

про різних галузях мистецтва професор розгортає в Україні та співпрацює з кількома академіями наук у Польщі та Чехословаччині.

У 1945 році почав викладати лекції історії світового мистецтва в університеті в Яссах, Румунія. Туди він поїхав на підставі офіційного запрошення від урядових шкіл, як рідкісний спеціаліст-професор історії слов'янських народів. Крім викладів у різних університетах по майже всій Румунії, став дослідником при Інституті Історії та Археології румунської Академії Наук, для якої віддав довголітню і продуктивну діяльність. Він розробив нове гуманістичне вчення в теорії мистецтв і зформував румунську творчу школу архітектури саногенних, тобто оздоровлюючих пейзажів. За заслуги, як довголітнього і відданого працівника в дидактичній ділянці при найстаршому румунському університеті ім. А. I. Кузи в Яссах, засновано музейний пункт архітектури фітоландшафтів та названо його ім'ям і прізвищем. В приміщеннях цього пункту експоновано виключно його наукові праці з питань віталістичної естетики курортів, парків і ботанічних садів а також професійно і мистецько виконані акварелею та сепією рисунки архітектурно-пейзажного характеру.

На початку 70 років професор із своїми студентами мали змогу кілька разів побувати під час літніх вакацій у Польщі. Вони обіхали чи не всю Лемківщину. Побували майже у 150 селах, в яких зробили нотатки з багатьох церковних архівних матеріалів і зфотографували ззовні та в середині вигляди лемківських церков. На підставі понад тисяча світлин, під редакцією маляра Святослава Гординського, в Римі 1975 року, з'явилось видання Українського Католицького Університету ім. св. Клиmenta під назвою "Мистецтво лемківської церкви".

Автором ідеї та тексту був д-р В. Кармазин-Каковський. Важливість книжки полягає не лише тим, що в ній поміщено 843 чорнобілих фотографій, але в ній докладно і науково написано про архітектуру лемківських церков. Зміст книжки має такі частини: передмову автора, що написана ним у 1974 році майже на трьох сторінках; вступну статтю; вісім розділів, які мають специфічні заголовки; резюме в трьох мовах: англійській, французькій та румунській; бібліографію; пояснення деяких архітектурних термінів; список місцевостей та хронологічну фотодокументацію. Книжка має 308 сторінок, з яких майже 150 містять вищеперечисленого тексту.

Прочитавши книжку, стає відомо, що перші дерев'яні церкви лемківської будівельної школи, були збудовані вже у XVI столітті. Стилістично вони відзеркалюють синтезу давніх традиційних форм церковного будівництва в Україні. Причиною цього послужило намагання уніяцького духовенства максимально латинізувати зовнішній вигляд церков. Та, як бачимо, марними виявилися ці спроби, бо стерти форму будівлі лемківських церков східного обряду їм не вдалося. Розвиток будівництва сакральних споруд на Лемківщині пожавився в середині XVIII ст. Вони ж агологічні церквам бойківської школи, тобто, збудовані на візантійському підґрунті та на основі давньої традиції поширеної по всіх українських землях. Самі назви церков носять імена біблійних постатей успадкованих від традицій східного вчення давньої києво-руської культури.

Пам'ятки лемківських церков мають у собі не мало архаїчних рис. Вони є свідками української історії та мистецтва, які розповідають про надзвичайний талант і мудрість наших предків та розкривають перед нами велику красу, створеної руками людини. Дбайливо до них поставився високої професії науковець Кармазин-Каковський, бо книжка

"Мистецтво лемківської церкви" по його смерті (помер 30 червня 1988 р. в Мюнхені) стала золотим скарбом на збереження для прийдешніх поколінь.

Посвятивши повних 25 років своєї відданої праці в Україні та 35 років у Румунії, професор Kakovskyy, разом з другою дружиною Маргаритою — бувшою румунською оперовою співачкою, поселився на постійне переживання в Мюнхені у 1980 році, де продовжував жваво виявляти подальшу науково-мистецьку та дослідницьку діяльність. Тут варто додати, що в Мюнхені, Римі та Парижі, він на короткий час побував попередніми роками із завданням публікацій його книжок. Тему історії українського мистецтва продовжував викладати в Українському Вільному Університеті. Не забуваймо, що понад 80 річний науковець, безперервно досліджував історію українських літер та ініціалів, книжкових ілюстрацій, родову геральдику та українські архітектурні форми будівництва за останні тисячу років, нагромадив багатющий матеріал про українські дерев'яні церкви та опублікував наукові статті в різних престижних журналах західної Європи.

Професор Kakovskyy часто вибирався на подорожні студії для збагачення своїх рукописів на теми "Пейзаж гігієнічний і лікувальний" та "Пейзаж курортних побережів" до південної Італії, Франції та на острів Корсика. У грудні 1986 року український науковець зустрічався у Версалі з французькими та італійськими науковцями та вченими і вів з ними цілоденні розмови про впливи пейзажів і парків на фізіологію та психологію людей.

Коли на 90-му році життя не стало серед живих великого науковця, широковідомого мистецтвознавця, маляра і графіка, по його смерті залишився багатий рукописний та фотографічний скарб, який годі належно оцінити.

ЧИ ВИ ВЖЕ ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ "ЛЕМКІВЩИНА" СВОЇМ РІДНИМ В УКРАЇНІ?
РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ТІЛЬКИ 16.00 АМ. ДОЛ.

ВІДПІШОВ У ВІЧНІСТЬ ВЛАДИКА ТЕОДОР МАЙКОВИЧ

Єпископ Теодор Майкович, перший єпископ новоствореної папою Іваном Павлом II Вроцловсько-Гданської Єпархії Греко-католицької Церкви в Польщі — помер 9 травня ц.р. на 67 році життя.

Владика Теодор народився 6 січня 1932 року в Репеді на Лемківщині, звідки його, як і всіх жителів тих земель було насильно вигнано акцією "Вісла" у 1947 році. Родина Майковичів була поселена на Ольштинщині, де 24 червня 1956 р. о. Теодор прийняв священицький сан. 40 літ служив українцям греко-католикам у різних місцевостях Польщі.

В липні 1996 року в Перемишлі отця митрата Теодора висвячено в єпископський сан, і з цього часу він став єпископом Вроцловсько-Гданської єпархії.

Не судилося Владиці довго служити вірним УГКЦ. Після складної операції пе-рещеплення серця у Krakові, переставився у Божі хороми багатотрудовий і відданий працівник у Божому Винограднику Пресовягений Владика Т. Майкович.

Богослужіння та похоронні відправи відбулися 13 травня у Вроцлаві, а 14 травня у Перемишлі і Репеді. На місце вічного спочинку Покійного Владику супроваджували його рідні, ієрархія та священики УГКЦ у Польщі та Україні, а передусім вірні, яким Він служив до останньої хвилини свого життя. Згідно з волею Владики, похоронено його у рідному селі Репеді, на Лемківщині.

Покійний Владика Теодор Майкович пройшов нелегкий, але гідний уваги і признання життєвий шлях, віддавши всі свої зусилля і працю для своїх земляків лемків, українського народу, УГКЦ та на славу Божу. Хай рідна лемківська земля буде йому легкою, а світла пам'ять про нього іде з роду в рід.

Вічна Йому Пам'ять!

Крайова Управа
Організації Оборони Лемківщини

Церква в Репеді. Чисельна українська громада супроваджувала Владику на місце вічного спочинку.
Фото А. Степана (Н.С.)

СЕЛО ЧЕРТІЖ І ПАРАФІЯ

Українська греко-католицька церква в Чертіжі, біля Сянока.

4 1/2 км від Сянока в сторону дороги Коросно-Березів, розположене село Чертіж.

Чертіж існував ще перед Романом Мстиславичем з княжих часів. Галицький князь Юрій Теодорович II поселив тут всяких будівельних майстрів, т.зв. "чертіжників". Перші згадки про Чертіж знаходимо у хроніках Сянока з 1339 року, а про парафію з 1448 року.

В 1945 році у селі жило 530 осіб; в селі Заболотці — 216 осіб. В роках 1885-1932 з Чертіжа вийшло 12 священиків.

Сьогодні, на краю села, в сторону с. Заболотці, на горбку, стойть стара, дерев'яна церква збудована ще у 1742 р.

Церква окружена вінком старих лип і дубів, біля неї цвинтар. Церква найцікавішна з дорогоцінних пам'ятників архітектури на терені Лемківщини і цілого Польщі.

Конструкція церкви дерев'яна, з тесаного дерева, збудована в бойківському стилі з восьмибічним, великим куполом о плюській сильветці,крита ґонтами.

Біля церкви спочивають парохи, які обслуговували парафію. Від 1828 року парохом був о. Андрій Яворецький, який похоронений в крипті церкви (помер 1878 р.); о. Плотон Губчак (парох від 1878-1884 р.) спочиває по правій стороні церкви.

о. Лев Сенбраторович, який був довгий час парохом (від 1885-1910 р.), це племінник львівського митropolита Сильвестра Сембраторовича. Похоронений з дружиною злівого боку церкви. На їхній могилі поставлено камінні хрести і металеву огорожу, яка не знищена стіть до сьогодні.

Через 2 роки (1910-1911) виконував обов'язки пароха о. Петро Галянка (родом з села Заболотці).

Одним з найвизначніших душпастирів в Чертіжі був останній парох о. Константин Полянський, який обняв парафію у 1911 році. Походив він з відомого священичого роду Полянських, зі Самборщини. Його старший брат, о. Генріх Полянський, відомий як галицько-церковний поет, молодший брат о. Осип Полянський був парохом в Юрівцях, який помер в Теляркові.

о. К. Полянський. Фото з 1946 р.

У 1946 році разом з о. К. Полянським насильно виселено мешканців Чертіжка в радянську Україну. 11 квітня 1946 р. церкву передано в ужитковання римо-католицької парафії Сянока, священикові Антонові Поремському.

1976 року Церкву відремонтовано консерватором пам'яток архітектури. В тому часі її обкрадено з дорогоцінних ікон і всіх літургічних предметів, які знаходилися в тій святині, без жадної реакції римо-католицького пароха зі Сянока, який був і господарем церкви в Чертіжі.

Зараз, церква в руїні. По 50-ти роках повернено її і дозволено користуватися греко-католикам. Раз у місяць приїжджає о. Іван Пілка з Команчи, який пра-

вить Службу Божу для вірних, що приїжджають сюди з довколишніх сіл.

Останній парох Чертіжка, о . Константин Полянський був душою і серцем всієї громади. Він був консерватистом, жив часами старої княжої Русі, князів і святих Антонія та Теодозія Печерських, мріяв про укріплення греко-католицької віри на всіх просторах рідної землі. Почитав великого мученика за католицьку віру, святого Йосафата Кунцевича. Крилошанин о. Полянський від молодості до старости жив і трудився у цьому ж селі Чертіж-Заболотці. Церква була словнена його співами, молитвами, та проповідями.

У 1947 р. московсько-комуністична влада засудила і загнала о. К. Полянського в Сибір на 10 років каторжної роботи за те, що він не скривав, що він греко-католицький священик. Пішов він слідами наших владик, священиків і вірних — мучеників Христової Церкви. До кінця свого життя стояв при своїй святій католицькій вірі. Помер 17 вересня 1961 р. Спочиває в крипті на міському Самбірському цвинтарі.

Повернена греко-католицька церква в Чертіжі потребує нашої доломоги. Вона останеться не затертим спідом, що тут, на тій землі, жив український народ.

Використані матеріали:

Стефан Стефанський: "Sanok i okolice".
о. Дмитро Блажеївський: "Історичний Шематизм Епархії Перемиської Адміністратури Лемківщини".

Посвячення хоругув, уфундованих 5-им Відділом ООЛ в Ірвінгтоні, США.

Political Ruthenienism — A Ukrainian Problem

OLEKSA MYSHANYCH

(Conclusion*)

Therefore, to attempt to create a new "Ruthenian" nation with an anti-Ukrainian orientation today has very little chance of succeeding. In the referendum of December 1, 1991, Transcarpathians themselves recognized that as to their national orientation: 92.5% of the votes were for an independent Ukraine. If, some percent did not uphold Ukrainian independence, this does not mean that they need to be advised and directed on how to return Transcarpathia to the level of Austria-Hungary, or recognize its indigenous Ukrainian population not as a nation, but merely as a bio-mass, who, at the end of the 20th century, cannot distinguish themselves in terms of nationality.

Today, political Ruthenians are engaged in two problems: First, to recognize the illegal union of Transcarpathia with Ukraine in 1945 and on this basis, to return it to the fictitious status of an "autonomous republic of Transcarpathian Rus", which was supposedly obtained after the Munich Accords and the Viennese Arbitrage of 1938. Secondly, to discredit the Carpatho-Ukrainian state of 1938-1939 and to prove that it was formed not by the free-will and strength of Ukrainian inhabitants of Transcarpathia, but rather by Halychanians and Ukrainian nationalist immigrants. These lies aim to deepen the separation between Transcarpathia and Halychyna, thereby provoking Halychophobia and Ukraino-phobia.

See Lemkivshchyna, vol. 1, Spring 1998.

Anti-Ukrainian and anti-national separatist work of "The Society of Transcarpathian Ruthenians" and the "Provisional Government of Transcarpathian Rus" without a doubt are supported by and are generously financed by those forces which are interested in destabilization in Ukraine, and are working to weaken the country ultimately to its collapse. Funds come not only from Moscow, but from the USA and Canada as well. There are also local benefactors. Evident support is granted by city administrations to this organization which peacefully co-exists and works with the "Provisional Government of Transcarpathian Rus".

The politicians have adequate funds to partake in these "World-wide Ruthenian (Rusyn) Congresses" as well as other anti-Ukrainian actions. Somehow, a trip made by the prime minister of the selfproclaimed "government" Prof. I. Turyanich to the US in 1994 was funded. This trip resulted in a memorandum entitled "Freedom and Democracy for Transcarpathia!" which was published in the Hungarian Gazette "Madyarshah," on December 17, 1994. The secret was suddenly disclosed. The "Prime-minister" I. Turyanich candidly supports the idea of a "St. Stefan's Crown" for Transcarpathians, in other words, a pro-Hungarian orientations with all its consequences. The slandering of Ukraine and its national policy, became for this Ukrainian citizen, Professor of the Uzhhorod University, and deputy of the regional council, a second profession. Delivering his "Memorandum"

to U.S. President Clinton and to the Hungarian President Goncz, the "Prime Minister" expressed his hatred towards Ukraine, claiming that it "doomed us to be slaves," and that it "is destroying Ruthenians, Hungarians, and other nationalities", "and continues the ethno-genocide of Transcarpathia." He protests "against Ukrainian lawlessness and chauvinism," and is ashamed of the fact that, in Transcarpathia, "in the heart of Europe human rights and the rights of national minorities are trampled upon."

The systematic, anti-Ukrainian, anti-state and illegal work of "The Society of Transcarpathian Ruthenians," with support from pro-imperialist forces, continues to carry out its prominent role in the destabilization of Ukrainian affairs. In Transcarpathia the "Crimean card" is being played, and there exist forces as there are both in Ukraine, and outside Ukraine, that are interested in the transformation of this region into a "hot point," where the interests of several countries would be effected.

One of the major proponents of the Political Ruthenian Movement, is Paul Robert Magocsi, who holds the chair of Ukrainian History at the University of Toronto, Canada, who it seems made the "Ruthenian problem" his profession. He leads the Carpatho-Ruthenian Research Center of Canada and the US. The fact that this center promises to research the Carpathian region, the population of which preserved its traditional self-name "Ruthenians" for the longest time, — can completely be supported, but the Center usually involves itself in politics, creating a new "Ruthenian" nation, supporting its work with treacherous anti-Ukrainian ideas, striving to cultivate the thesis that the former Carpathian-Ruthenians — today's Transcarpathian Ukrainians, Slovakian Ruthenians and Ukrainians, Polish Lemkos — are a separate nation which has nothing in common with the rest of the Ukrainian nation. This proposition is very appealing to anti-Ukrainian forces in Ukraine and beyond Ukraine, who do everything they can to destroy the young and still weak Ukrainian state.

It was with his active participation that a gathering was held in Pryashiv, called "The World Ruthenian Conference," which demonstrated its

anti-Ukrainian tendencies, by intruding on internal issues of an independent Ukraine on the day of the 5th anniversary of Ukrainian independence, that is on August 24, 1996.

In the past five years, scholars, publishers, and journalists have written hundreds of works in which the real essence of political Ruthenianism, was exposed, its anti-Ukrainian objectives, its "shadow revanchism." Several international conferences have been held, at which the history of the Ukrainian Carpathians was traced, showing the historical path from Subcarpathian Ruthenians to Transcarpathian Ukrainians, ascertaining how the Ruthenians became Ukrainians, attaining — through their own efforts — a Carpatho-Ukrainian state in 1939. As to the condemnation of political Ruthenianism, which, in addition to Transcarpathia, extended to the eastern Slovak Ukrainians and Ruthenians, Polish Lemkos, Ruthenians and Ukrainians in Hungary and Yugoslavia, almost all culturally aware Ukrainians as well as social and political communities within these countries spoke out, distinguishing themselves from anti-Ukrainian separatist activity of the Society of Transcarpathian Ruthenians, as well as the "Ruthenian Obroda," "The Lemko Association," and "The Russian Mother". The separatist turmoil in Transcarpathia provoked a whole range of appeals made by the Ukrainian National Council of Transcarpathia, to the Verkhovna Rada (Supreme Council), and to the President of Ukraine. With depositions and declarations against political Ruthenianism and its destabilizing work the following groups spoke out: the Ukrainian creative intelligentsia of Eastern Slovakia, the Union of Ruthenians and Ukrainians of Yugoslavia, the Conference of Transcarpathians in the US city of Kane, the Carpathian Union in the USA, the Congress of Transcarpathian Ukrainians in Toronto, Canada, the Carpathian Union in Australia, the Commission on Contacts and Information of Transcarpathian Ukrainians in the Diaspora (Chicago, USA) and others. The declaration "Our land is Ukrainian!" was published by scholars and cultural and civic activists of Kyiv, people with Transcarpathian roots.

A true obfuscation carried out by political Ruthenianism against Ukrainian culture is the theat-

rical codification of the "Ruthenian language," devised to further rip Transcarpathians apart from Ukraine, Ukrainian literary language and culture. This anti-Ukrainian action goes against all achievements of scholarly language study, which qualifies Transcarpathian speech as a southwestern dialect of the Ukrainian language. The most authoritative decree of this is released under the approval of the Slovakian Academy of Sciences and the University of Bratislava fundamental "Atlas of Ukrainian dialects of Eastern Slovakia" by Vasil Latti (Bratislava/Pryashiv, 1991, 554 pages.)

The academic world negatively received the unprofessional methods and dealings of those groups working against Ukraine, politicians attempting to create an artificial "Ruthenian language" on the basis of local [Ukrainian] dialects. The Union of Ukrainian writers in Slovakia stepped forward on January 12, 1995 with a statement in which they condemn the efforts of "Ruthenian Obroda," with the support of Transcarpathian separatists and overseas advisors, to forge a new "Ruthenian language" and to tie it to the Ukrainian inhabitants of the Carpathian region. The "codification" of a new language is an effort which has only a political character and behind which hide the political ambitions of a group of representatives of the "Ruthenian Obroda." The committee of the Union of Ukrainian writers of Slovakia deems that efforts to "codify" a new language take place "on the basis of conspicuous Ukraino-phobia" and that "the support of the separatist endeavors of representatives of political Ruthenienism harms the development of Slovakian-Ukrainian relations." (*Sribna Zemlya*, January 28, 1995)

The Ukrainian World Coordinating Council negatively appraised the publicity which surrounded the "codification of the Ruthenian language," with whose help that "anti-Ukrainian forces intend to create quarrels among Ukrainians and to destabilize the situation in Western Ukraine. (*Literatura Ukrayina*, Feb. 2, 1995)

Ukrainianism in Transcarpathia is not a foreign concept, it is the result of an growth of an ethnic mass into a nation. The history of Transcarpathian (Hungarian) Ruthenians in the 16th to 20th

centuries is tightly tied together with the history of Ukrainians (Ruthenians) in Halychyna. In 1919, after the collapse of the Austro-Hungarian Empire, Transcarpathians at the January Congress in Khust expressed the one central desire to unite with Ukraine, but because of the adverse international situation they were forced to join the newly-created Czechoslovak republic. The 1920's and 30's was a period of maturation of the Ukrainian national identity within Transcarpathian former Ruthenians; culminating with the creation of Carpatho-Ukrainian state in October 1938 to March 1939 by Order No. I the Seym sanctioned this notion and announced the independent state of Carpathian Ukraine, the national language Ukrainian, the Ukrainian blue and yellow flag; the Trident as their national symbol, and the national anthem "Sche ne vmerla Ukrayina." Transcarpathia, in this way, came into its Ukrainianism independently. Attempting to revert them into the debris of the Austro-Hungarian monarchy and the first Czechoslovak republic is anti-historical and anti-scientific. These nations no longer exist. The Transcarpathian Ukrainians, in 1944-1945 themselves chose their fate.

Political Ruthenienism is the result of crisis in Soviet order and the collapse and death of the USSR. It revives obsolete and unpopular ideas about severing the core nation of Transcarpathia from Ukraine and attempt to create a new nation with an anti-Ukrainian, pro-Moscow or even a Budapest or Prague orientation. By taking advantage of national Ruthenienism and the local population's fondness for its former ethnic name "rusyny" ("Ruthenians,") the ideologues of political Ruthenienism look upon Transcarpathians as a biomass; an ethnic-tribe, which has not yet become a nation and is incapable of national self-identity.

Imperial internationalization bore national nihilism throughout Ukraine. The absence of a concept of a national policy and the refusal to have anything to do with a Ukrainian national idea contributes to the growth of this unnatural concept, also within the new historical situation. Political Ruthenienism — is but one element of the general encroachment on Ukrainian statehood.

Today's governing structures in Ukraine react

BISHOP TEODOR MAJKOWYCZ DIES

Bishop Teodor Majkowycz, the first bishop of one of the new Ukrainian Catholic eparchies created in Poland, has died due to a heart illness after only two years in office.

The late bishop has been struggling with heart difficulties for some time before finally succumbing on Saturday, May 9, 1998.

His eparchy of Wroclaw-Gdansk was created as a suffragan see of the Ukrainian Catholic Metropolia of Peremyshl, Poland in 1996. Ukrainian Catholics in Poland were estimated at one time at almost a half million faithful.

The new eparchies signified what some believe to be a long overdue establishment of the structures needed to accommodate their spiritual needs.

Bishop Teodor was born on Jan. 6, 1932, in the village of Reped' in the Ukrainian-Lemko area of present-day Poland.

He was elected to the episcopacy on the same day that the new eparchy was established, May 24, 1996, and consecrated bishop July 12, 1996.

The funeral services were held in Wroclaw and Peremyshl's; on May 13 and 14, and then he was laid to rest in the village of Reped' where he was born 66 years ago.

Eternal memory!

casually to political Ruthenianism and its anti-state dealings, pretending that they don't know anything about the fact that Ukrainian National self-awareness in Transcarpathia was established prior to Soviet control in 1944-1945. Then don't understand that Ukrainians and Ruthenians are one ethnicity.

Social-economic reasons for the resurgence and revitalization of political Ruthenianism are apparent today. Enemies of Ukrainian statehood have taken advantage of regional social-economic differences in Ukraine, the political-ethnic differences

and using them in their separatist plans by weaving slogans promoting regionalization and federalization in a still weak country. In the midst of this anti-Ukrainian turmoil, the fact that political Ruthenianism does not even have its own national myth is overlooked; it depends solely upon the change of a name in the 20th century.

*Translated by
Alexandra Maita
La Salle University*

ЩЕ ДО 50-ЛІТТЯ КОНЦТАБОРУ В ЯВОЖНО

СПОМИНИ

Панахида у Явожні. Травень, 1997 р. Фото: М. Райтар.

"Перед тим була лемкіня і полька,
а зараз українка, бо..."

По коліна в землі

В темному нутрі гаптовані хрестиками подушки світять як іконостас лемківської церковці. В низькій офіцині, що біля шумної вулиці, стара жінка розвиває з льняного рушника панахиду споминів.

— Коли закрию очі, то часто бачу свої сторони і чую як вода шумить, вдаряючи об камінчики. Гарнішої музики, як розмова гір, ніколи не чула. Будучи ще дівчинкою, я часто будилася вночі, ставала у вікна і слухала, як пташка співає... будиться до денного життя. Тоді я мріяла, що до мене приїде королевич на білому коні і забере мене. Але приїхали тільки поляки...

"Дзенник Сходні" 26-27 IV, 1997.

То був 1947 рік

Всі раділи, що скінчилася війна, а ми мали Акцію "Віслі" і сиділи в концентраційному таборі в Явожні. За це, що були лемками і за це, що були на своєму.

Постійно питало себе: "Чому і за що?" — як людина нічого злого не зробила. Жила як Бог приказав. Мали ми свою церковцю, таку красну, таку улюблену, таку гарну. Туди ми йшли радо. Там я могла довго перестояти, на ікони глядіти і навіть головою не кивнути. Я ж знала польську культуру, читала польські книжки, яких може тисячі прочитано, набагато більше ніж українських. А тепер мене таке лихо зustrіло...

Слова з трудом пробиваються крізь ридання. Немов через царські ворота розпуки поїзди везуть людей на захід, ген на захід.

— Ми стояли на веранді коли осадники увійшли і зайняли наше місце. Вони спали на нашій постелі, а ми — на станції в Горлицях, у болоті. І власне там, в Горлицях мене арештували. Всі наші заощадження і біжутиерію я мала в сумці. Мама моя осталася без однієї золотівки і з нічим поїхала на захід, а я грішми — на УБ.

Слідчий відібрав у мене золотий ланцюжок з хрестиком, який був величиною православного. На ньому було написано "Спаси і сохрани". І я кажу їм, що не підпишу нічого, якщо хрестик не знайдеться, бо це моя пам'ятка по-батькові. Тоді вони пошептали між собою і віддали його мені. Звичайно, це був підступ, бо у зізнаннях, які я підписала втиснули антикомуністичні лягушки.

Тож і поїхала я до Явожна

Поляки кричали на нас: "то бульбовце" і навіть води не хотіли дати нам напитися. В дійсності мстилися над нами. Але за що, коли у нас на Лемківщині не загинув ані один поляк!

Ніхто нас не слухав. Офіцери били нас і кричали: "До "п'яху" до могили підете українські бандити!" Ми були по коліна у землі, напівживі від страху. Боялися своєї тіні.

Не могли ми ніде сховатися. Там був тільки пісок, неначе Сагара. Ані деревини, ані зеленини — нічого, тільки самі бараки, мури і електричний струм в дротах — немов пустиня.

Найперше взяли нас до лазні, розібрали до нага і там вперше я побачила збитих людей. Їхнє тіло було синє, а гниючі рани обсідали мухи. Спина не була на місці, а тіло аж над колінами збите. Відразу пригадала собі окупацію і Майданек. Що гірше стражі табору нагадували гестапо. Ходили у високих чоботях, мундирах і зі шпіцрутами. І такі були горді і певні себе, немов би цілий світ був під їх ногами.

Пам'ятаю до сьогодні таку Марисю. То була мала змія, котра тільки вишивала, що нам зробити і чим допекти, щоб ми терпіли. Я мала природно кучеряве волосся, тож не накручувала. І за це вона намочила мені волосся у воді і виставила на мороз сушити. Як не дивно, але з 3-х тисяч в'язнів ніхто не спротивився.

Ми були безвладні як дерева

Стойть дівчина на варті (стійці). Зголошується, а стражник заложив мідницю на її голову і каже співати "Ще не вмерла Україна".

Так кили собі з нас, але ж кожний хоче мати свою державу і почувати себе людиною. Ніхто не винен, що народився жидом, поляком, українцем чи турком. То не є образливе..

Глибоке зітхання перериває розповідь. В якій мові останнє речення звучить краще?

— В нашому бараці у нашій присутності слідчі допитували двох жінок-в'язнів. Їх били дъшками по цілому тілі, били жорстоко. Після цього, вночі ми раптом почули виття сирени, біжимо, вони на дротах. Відняли у себе життя. Ще до сьогодні мені вчуваються їхні голоси і ридання. Тоді намагаюся молитися за них.

"Господи помилуй, Господи помилуй, Господи помилуй" — шелестять сторінки молитовника. Шафа, стіл, три крісла скриплять на два голоси.

Отче наш, іже єси на небесах. Да святиться ім'я Твоє, да прийдет царство Твоє. Да будет воля Твоя як на небеси так і на землі. Хліба насущного дай нам днесь, і остави нам долги наша, яко же і ми оставляєм должникам нашим; і не введи нас во іскушеніє; но ізбави нас от лукавого. Амінь.

Молюся завжди в двох мовах, бо не впевнена, коли направду народився Ісус — у грецькі, чи латинські свята. Але там, в таборі, ми молилися тільки по-польськи, бо за лемківський себто український переслідувано.

Найгіршим було те, що поляки вибирали собі капо, чи бльокових з українців. То були садисти, що за ложку зупи більше знущалися над нами. Уряджували спортивні вправи, в кожній порі дня і ночі організували бігання навколо бараків, а кожний в'язань одержував кантом дошки де попало. Забирали взуття, а потім катували до непримінності за брудні стопи. Улюбленою тортурою була "жабка". Треба було присідати і на кінчиках пальців посуватися допереду. А коли хтось не виконував, то діставав батогом по плечах. Нікого не було звільнено, скакали і бабці, котрим по 60-десяцці і більше. Там перебували цілі родини, діти, вагітні жінки — не було різниці.

Всі скакали, хіба хтось не витримав, то його відтягнули, а решта вправляла далі. Опісля ми поскаржились, що не можемо шити на машинах, бо нас страшенно болять ноги. Обслуга табору звільнила нас від "жабок". Рівно ж не вільно було

будити нас рано на апель, бо ми о год. 2-ї ночі вертали зі швалень. Тоді ми могли вже посидіти на ліжку, а перед тим треба було стояти біля ліжка. Ми шили сінники, в'язничне вбрання і військову уніформу. Коло швальні стояв барак, де допитували в'язнів. Пам'ятаю таку сцену. Чоловіка завішено ногами дотори і головою вниз, а біля нього двох слідчих і так його немилосердно бют...

Бім — бам...

Удари годинника відмірюють час, який не загоїв ран. Приніс тільки гіркоту і самотність.

Бім — бам...

То були та самі люди, котрих переслідували німці.

Бім — бам...

Чому вони не могли зрозуміти терпінь?

Бім — бам...

Можливо вони призвичайлися до того і не замислювалися, що повторюють все те, що пережили самі.

Траплялися і радісні хвилини

Одного разу дали нам по одному оселедцю. Я раділа, немов отримала найкращі солодощі, хоч сказавши щиро, то було принижуючим. Люди були зголоднілі. На снідання була тільки гірка кава, після 12 год. дня давали маленький черпак зупи і це мало нам вистачати аж до вечірі, коли знову давали каву і 25 гр. хліба.

Я не мала менструації, всі ми зжовкли, як цитрини. На щастя не хворували на тиф, як чоловіки. Може тому, що вели інший спосіб життя. Вони ладуючи буряки, їли їх сирими, а як картоплю, то їли сиру картоплю, а як муку, то муку. Коли почали надходити харчові посилки, то з'їдали їх відразу і вмирали на скрут кишок. Була також кара за їжу. Якось старого і бородатого мужчину поставили на видовище усіх, впхнули йому буряки до уст і до обох рук і так на кінчиках пальців мусів присісти і тримати руки дотори, а як руки зімліли, то його немилосердно били. Ми дивилися на це байдужо, бо ми самі вже були вбиті внутрі і не були такими, якими люди повинні бути, щоб відчувати радість, любов і спокій. Кожний думав тільки про себе.

Якогось дня, під час щоденного виходу до туалети, я задивилася і впала, і пробила собі ногу. Дівчата говорили, що я повинна піти до лікаря, бо кров сильно тече. А вартова, проклинаючи сказала, що як це українське стерво здохне, то буде одної

менше. Не було допомоги, я лежала протягом трьох днів і справді думала, що краще вмерти, як так тут жити 15 літ. То не було життя. І тоді я пригадала собі мої гори і усвідомила, що якщо я піддамся, то я їх більше не побачу і не верну у своїй стороні. У мене зродилося бажання виздоровіти, бо там я ступила перші кроки, там збирала квіти і тішилася усім навколо, там я навчилася любите рідне...

Тролейбус перериває нашу тиші. Тремтічі руки сягають по ясеневу шкатулку, вибивану міддю. Це останки лемківської традиції, з якої "цепеля" (крамниця) вчинила масову продукцію. Решта, то зарослі будяками цвинтарі в горах і трохи фотографій з минулого.

— Це мій брат, тут шваєр і я тут також. Всі ми були лемками і греко-католиками. Крім наших склепів були також жидівські і польські. Були також цигани, котрі приходили і гралі на весілях. Всі жили в згоді. Співали наші пісні, а найчастіше в місячні ночі після маївки в церкві йшли ми в гори, над річку Ропу і тут зупинялися, де відбувався концерт.

Не було ненависті, аж до визволення. Тоді почалося переслідування. Найперше казали нам підписувати польське громадянство, а ми ж були ними і перед тим. То було просто принижування людини. Потім куратор зліквідував руську бурсу в Горлицях, яка існувала давно і нікому не перешкоджала. Це вже була ненависть, але мордів ще не було. Тільки як повісили польський прапор, то наші зірвали і повісили свій. Кожна нація має свою культуру. Кожна нація має своїх пророків. Ми не є дикунами, в нас є Тарас Шевченко, Іван Франко.

Старенька примикає очі

і декламує наче б благання (інвокацію) вірш, що його написав Тарас Шевченко на засланні. З-під примкнених повік пливуть слізози.

"Мені однаково, чи буду я жити в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде мене колись на чужині.
Однаковісінько мені. Лиш не однаково мені, як
Україну злії люди присплять!
Ох! неоднаково мені!"

— То такий символ, як "Пан Тадеуш". Тут є любов і прив'язання до своїх сторін, до своєї землі, до своєї культури. А нас вирвали як бур'ян.

Польське військо забрало наших хлопців зі села, поставило біля них кріси і кулемети і поробило

РАНА

Іван Киризюк
м. Більськ

Дримають
Осінні гори
В ризах золотих,
Листя мов дукати
Латають дирявий дах
Забутої церкви
В розстріляних Карпатах.
Нині
Не осмілюся гукати
До сумного пугача.

Він
Пекучу рану проклинає
А вітер
Сипле сіль
На тую ж рану
Де за престолом
В павутинні,
Гойдаються німії тіні
Стільців,
Із сотні "Бурлакі".

знимки, наче б то їх полапано в лісі, а ми усі є упівцями. А правда така, що ані один наш хлопець не був у партизанці. Ані в АК, ані в УПА, бо мужчини були в селі лише не цілу зиму, а решту року подорожували по краю, продаючи смаровила і дерев'яні вироби. Жінки займалися господарством. Отже, був спокій.

Партизани з УПА почали приходити щойно весною 1947 року. Вони не затримувалися у нас, тільки йшли на Словаччину. Казали, що наші ліси не надаються до партизанки, бо рідкі. Не організовували жодних чисток і нікого не кривдили — ані нас, ані поляків. Щойно в Явожні я довідалася, якою великою була організація УПА, що на Волині цілі села були вимордовані. Пам'ятаю, що цим я була дуже вражена, бо не бачила навіть одного забитого чоловіка за цілу війну.

Я завжди любила людей, бо не є гіршим мішаний народ. Тоді одні від других користають. І чому нема згоди?

На превеликий жаль я не виховала своїх дітей по-лемківськи, але я не змінюся, бо забагато пережила. Ось пішла я на поліційну станцію, зголоситися, а поліціянт питав: "народовосьць"? Відповідаю, — "українська". Перед тим була лемкінею і полькою, а тепер є Українкою, бо за це мене били і вбили мені це до голови раз на завжди. Адже не можна комусь вирвати серце, а вкласти камінь...

Агнешка Чижевська-Жаквемент

Замітка

Табір СС-плягер Дахсгрубе в Явожні (воєводство Катовицьке) був створений 15 червня 1943 р.

як філіял Освенціма. Під час війни в ньому перевували головно поляки і жиди.

— На переломі січня-лютого 1945 на тому самому місці створено Центральний Табір Праці — Явожно. В ньому приміщено, на підставі декрету від 4.XI. про зрадників народу, німецьких полонених і фольксдойчів.

— 23.VI.1947 р. Політичне Бюро Центрального Комітету Польської Робітничої Партиї рішило примишти в цьому самому місці українське цивільне населення, запідозрене у співпраці з УПА. Від травня 1947 до березня 1949 в таборі перебувало 3870 осіб, з них 700 жінок і кільканадцятьо дітей. В результаті допитів і поганих умов померло 160 осіб. Помимо інтенсивних допитів, в головному базованих на биттю, лише кілька десятків осіб було засуджено.

— Табор вартували 200-300 вояків, кільканадцять старшин КБВ і цивільні урядники. Було 12 вартівничих веж, тяжка машинова зброя, високі мури і колючий дріт з електричним струмом. Для втримання порядку відновлено капо. В таборі створено ремісничі верстати, а частина в'язнів працювала в копальннях і при будові електровні. За працю ніхто не одержував платні.

— Після звільнення українців і німців табір призначено для аківської молоді з меншими засуддами. У 1956 році після повстання, тюрму остаточно ліквідовано.

— 10 травня минулого року відбулися урочистості відзначення існування табору і 50-ліття Акції "Віслі".

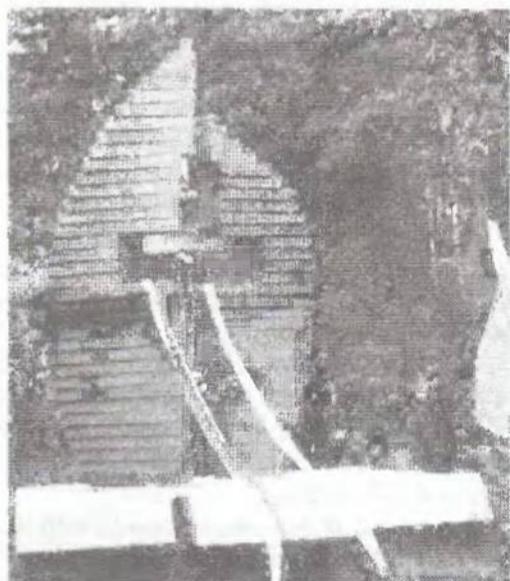
З польської на українську мову переклав
М. В. Поврозник

ПОЖИЛІ ЖЕРТВАМ БЕЗПРАВЯ

*“Очам безумних видалось,
що вони вмерли (...)
вони однак — у мірі”*
Книга Мудрості 3, 2-3

23 травня ц. р. в Явожні президенти Польщі та України Александер Кваснєвський і Леонід Кучма урочисто відкрили пам'ятник усім жертвам комуністичного терору, які в 1945-1956 роках були ув'язані, катовані й померли в Центральному таборі праці в Явожні. Пам'ятник, який завершує роки важких переговорів, присвячений полякам, українцям і німцям. Хоч не всім він до вподоби, проте це черговий крок до злагоди, допомагатиме він поборювати наболілі стереотипи. Серед ув'язнених були члени польських підпільних організацій: AK, Bch, WiN, українці, яких звинувачували у співпраці з УПА та німецькі полонені.

Протягом 1947-49 років у таборі запроторено біля 4 тисяч українців. Перший транспорт з 280 українцями, яких насильно виселили під час акції “Вісла”, приїхав у Явожно 5 травня 1947 р. Від голоду, катувань, хвороб померло 162 особи. Їх похоронено в невідомих могилах в лісі біля табору. Кілька років тому в цьому ж лісі — символічному місці поховання, українці поставили березовий хрест. Пам'ятник за проектом Марка Жака встановлено на тому ж місці, що й березовий хрест. На міжнаціональний характер вказує його форма: з тріснутої стіни виринають два хрести — католицький і православний. Написи на таблицях зроблені трьома мовами: польською, українською і німецькою. “Я радію, що цей пам'ятник поставлено, — сказав Йосиф Миця, голова Спілки українців — політичних в'язнів сталінського періоду. — Ми не хочемо розділятися — адже тут, крім

З тріснутої стіни виринають два хрести: католицький і православний.
Фото А. Степана

українців, були ув'язнені також поляки і німці й над ними знущались так само, як і над нами. Пам'ятник — це задоволення після багатьох років мовчання про Явожно”, — наголошував Й. Миця у своєму слові.

Чи не вперше у виступах обох президентів прозвучали такі гострі слова, в яких засуджено тоталітаризм.

— “Немає такої рації, такої ідеології і такої національної чи державної ідей, які могли б оправдати топтання молодого життя, завдавання болю невинним, стосування нелюдських виховних методів і збірної відповідальності. Ніхто і ніщо не може оправдати сталінізму, його злочинів і безправ’я. Люди, які відповідають за існування цього табору і за те все, що тут скінчилось, — винуваті перед Польщею, винуваті перед історією”, — сказав Александер Кваснєвський.

— “Явожно — це роз’ятрена пам’ять і біль не лише українців Польщі. Це й скорботний знак страждань, заподіяних полякам. Бо тоталітаризм не розрізняє національностей, — ненаситний його молох пожирає усіх”, — додав Леонід Кучма. Як одну з похмурих сторінок, вписану в історію наших повоєнних взаємин, він назвав операцію “Віслі”.

До засудження тоталітаризму приєднався також прем’єр Єжи Бузек, який надіслав листа. Він написав: “Те, що колись скоїлось у цьому місці, вповні заслуговує на гірку назуву: громадянську ганьбу”.

Президенти закликали до примирення, розцінюючи свою присутність у Явожні як знак, що попри важке, не раз трагічне минуле готові зміцнювати свою співпрацю.

Відкриття пам’ятника має особливе значення, хоч більше в символічному смислі для колишніх в’язнів, які ще живуть. Необхідно, на думку Й. Мици, в ім’я справедливости призвати за ними комбатантські права. Бо ж самим пам’ятником не розв’яжеться проблема “явожняків”, які й найдалі живуть, — наголошував також присутній на вроčистості Яцек Курунь, голова сеймової Комісії національних меншин. Ми мусимо всім повоєнним в’язням концентраційних таборів увести до пенсії додаток. Безсумнівно, на думку голови ГУ ОУП Мирона Кертичака, відкриття пам’ятника є зламним моментом у наших громадських клопотаннях відносно надання колишнім в’язням комбатантських прав. Про це засвідчують виступи президентів та лист прем’єра, а це означає, що на державному рівні табір визнано як репресивний. Подальша робота за парламентом, урядовими установами, але напевно зараз близче до вирішення цього питання. Особлива вдячність, наголосив М. Кертичак, усім тим які причинились до встановлення місць

поховання, перш за все Євгенові Місилі — він як перший почав досліджувати архівні матеріали; Комісії національної пам’яті та тим, які організували в Явожні поминальні панахиди.

Очевидців залишилося всього біля 400 осіб. “Нам говорили, — згадує Катерина Зубенко, — що це наше повільне конання. Однак ми пережили і сьогодні можемо дивитися людям прямо у вічі. Коли б зараз мені дали ката — я б йому лише сказала: “Бачиш, підлій чоловіче, я все ж таки живу з піднесеним чолом”.

У святкуваннях відмовились взяти участь представники інших груп в’язнів Явожна. “Явожняци” — Об’єднання молодих політичних в’язнів 1944-1956 років — в 1992 році відкрили свій обеліск пам’яті тих, які в 1950-56 роках були запроторені за самостійницьку діяльність. Тиждень раніше вони організували з’їзд і, за словами голови цього Об’єднання Юліуша Герунга, не встигли вже підготовитись до святкувань. У них свій пам’ятник. Цей — більше присвячується українцям і лише певним чином віддає шану репресованим полякам, — сказав Ю. Герунг. Хоч серед членів Об’єднання є багато кресов’яків, але вони не проти спільногом пам’ятника, бо в основному витерпіли не від тих, що спочивають в цих могилах, а від “різунів”.

Виявляється, що польсько-українське порозуміння та єднання краще виходить на верхах і пройдуть роки, поки зайде до міст і сіл.

На святкування приїхало більше 100 українців з цілої Польщі — поклонилися безвинно помордованим, загиблим і примусово переселеним, засудили тих, хто спричинив їхні терпіння. Приїхало б набагато більше, коли б знали...

**Nаше Слово № 23 (2132) 1998.06.07.*

Чи Ви вже вирівняли свою передплату за "Лемківщину"?
Якщо ні, зробіть це сьогодні! На наліпці з адресою зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

УВІКОВІЧЕННЯ ДРАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКЕРЗОННЯ 1940 років

1997 рік, це рік 50 річниці акції "Вієла", яка стала для нас найбільшою трагедією: гнання з рідних земель і приречення на примусову асиміляцію.

В часах комунізму, до 90-их років, про цю акцію в Польщі була повна мовчанка, або писалось неправду в офіційних виданнях, літературі і взагалі в масмедіях.

Здавалося, що час скріє забуттям це національне горе — але, як сказано в Святому Письмі "Нема нічого прихованого, щоб не відкрилося, а скритого, щоб не виявилося" (Лука 12.2).

Закінчився час паузування тоталітаризму. Повіяли нові вітри, розпочалися демократичні перетворення в країні і можна було вже сказати правду про лихо, яке відбулося в 40-их роках ХХ ст. на наших землях.

Пекучою проблемою нашого часу є вшанування пам'яті тих, які загинули в тих роках: воїнів Української Повстанської Армії, та українського цивільного населення. Увічнення тих жертв має бути слідом нашої присутності на цих землях. Це документ історії. Родючий ґрунт, на якому розцвітає національна гідність і свідомість, любов до свого краю, патріотизм — зrimий зв'язок живого з минулим.

Деякі повернення переселенців на рідні землі дали помітний приріст українського населення в багатьох місцевостях південно-східніх земель. Згадане явище, це ще одна обставина, яку береться до уваги в рятуванні і будовах пам'яток та пам'ятних знаків нашої присутності і драматичних подій 1944-1947 рр.

Приступаючи до обговорення цієї теми належить уточнити поняття *пам'ятка*, *пам'ятник*. Ті поняття дещо відрізняються в польській і українській мовах, зокрема в юридичному розумінні. Слово "пам'ятка" треба вживати коли йдеться о предметі — залишок культури минулого. "Пам'ятник", коли мова йде про меморіальну споруду, скульптуру чи плиту. Пам'ятник, це споруда в пам'ять про когось, або щось.

М. Рильський пишучи про рух опору у Франції в часі Другої світової війни писав: "Безіменним героям опору стоять пам'ятники у Франції і не можна не схилити голову перед ними. Камінь цих пам'ятників діше, він живе, він говорить".

Матеріял, який друкуємо, не має наукового характеру, а радше інформаційний. Це свого роду статистика, перелік увічнень жертв сваволі і насилия, щоб залишити пам'ять про них для нащадків. Це показання людей, які робили благородне діло, наштовхуючись на безліч бюрократичних перепон, недругів, які хотіли, щоб правда була замовчана або розмита.

Інформації для цієї статті зібрано на підставі статей в "Нашому Слові", "Над Бугом і Нарвою" і "Ватрі" (але їх мало; у більшості це повідомлення про події без точнішої аналізі); — в розмовах з людьми заантажованих в справу; та на підставі власних спостережень.

В польській пресі про презентовану тему писалося дуже мало. Оскільки вже щось було, то автори зосереджувались на юридичний бік проблеми — легально,

нелегально (переважно виходило, що нелегально), а чи це пам'ятник, надгробна плита тощо. Тому потрібним було повище уточнити поняття *пам'ятник*, *пам'ятка*. Хочеться також показати в цій статті в міру можливостей всі місця упам'ятнення. Пам'ятники ці величаві, скромні і дуже скромні. Розуміючи, що напр. березовий хрест, довго не відергить проби часу, хоч би на змінність погоди, але він є доказом пам'яті живих про мертвих. В місцевостях, де у великій мірі є напливова людність він буде свідченням, що автохтони, аборигени цих земель пам'ятають про місце свого народження і своїх предків.

ПАМ'ЯТНИКИ ВОЇНАМ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Ліски, на Грубешівщині, пограниччя Галичини і Холмщини. На таблиці читаємо: "Тут спочивають воїни УПА, які загинули в бою з НКВД. Вічна їм пам'ять". Бій відбувся 26 лютого 1946 р. Згинуло 42-ох повстанців з Куреня "Беркута". Складові елементи пам'ятника: залізна огорожа, високий залізний хрест (5 м.), висипана могила (3x4 м.), таблиця із списком поляглих, прізвища і псевдоніми. Ініціатором будови пам'ятника є Анна Мартинюк, вдова по стратині УПА Сергію Мартинюку, псевдо "Граб". Праці при будові виконували переселенці з грубешівщини і ланка Народного Руху України з Варяжа Сокальського району на Львівщині. Пам'ятник збудовано у 1994 році.

Старий Диків, на Любачівщині. Тут сплять вічним сном 45 повстанців новосформованої чоти "Залізняка", які загинули літом 1944 року в бою з НКВД, а також тіла 4-х цивільних осіб. Про пам'ятну таблицю виготовлена у Львові. Пам'ятник посвячений 3 вересня 1995 року. Він обведений залізною огорожею, в якій встановлені три хрести: залізний з тризубом, праворуч березовий, ліворуч дубовий. На могилі гранітна таблиця з прізвищами 49 жертв і напис: "Скажіть Україні, що ми виконали свій

обов'язок і задля її життя загинули". Ініціаторами будови є Микола Піпка і Мирослав Сидор. Виконавцями українці з Перемишля.

Воля Володська і Нетребка. Тут на повстанському цвинтарі з дубовим хрестом в могилах спочиває понад 100 воїнів УПА. Це скромне упам'ятнення залишаємо до передуманні для членів Спілки Українських Політ'язнів Сталінського періоду.

Вербиця. Над мурованою плитою, три мармурові дошки. Горішня дошка з тризубом, під нею друга з написом: "В боротьбі за волю України в селі Вербиця з різних частин УПА загинуло понад 100 осіб. Вічна їм пам'ять". На третьій дощі список поляглих з псевдонімами і датами народження. Фундаторами пам'ятника є уродженці села Вербиця, які проживають в Канаді і Сполучених Штатах Америки.

Журавці. Три кам'яні могили з хрестами і мармуровими плитами, в яких похоронено 111 осіб. В першій з них, 41 воїнів УПА з прізвищами і псевдонімами. В другій — жертви цивільного населення, 48 осіб. В третій — жителі села, які були в Червоній Армії і загинули на фронти. Під кожним списком напис: "Вічна їм пам'ять". Збудували цей пам'ятник переселенці села на чолі з Іваном Купичом, які зараз проживають на Сувальщині.

Грушовичі — Перемишльщина. Центральний пам'ятник воїнам УПА, з огорожею і хрестом, а на плиті напис: "Героям УПА слава". "Борцям за волю України", а також названі чотири курені УПА, які діяли на Закерзонні. Увіковічнення виконано з ініціативи Спілки Українських Політ'язнів Сталінського Періоду в Польщі (СУПСП). Після урочистого посвячення цього пам'ятника 1994 р., польські "патріотичні" організації "Перемишля" оприлюднили заяви, в яких гостро засудили цю подію, домагаючись розіbrання монумента. Лунали слова обурення з приводу, як писалося "поставлення пам'ятника бандитам УПА, які мордували поляків". Найбільше контролерські викликали напис: "Слава героям УПА". В декілька місяців після посвячення, пам'ятник

був зbezчещений, помазаний чорною фарбою. Відрівано і забрано одну металеву дошку з назвою Куреня "Залізняка", і фарбою облито також тризуб. Виноватців профанації не виявлено. По усуненні цього вандалізму упам'ятнення має нормальний вигляд.

21 березня 1994 року підписано договір між урядом Речі Посполитої Польщі та урядом України про охорону місць національної пам'яті й спочинку жертв війни і політичних репресій. (Дз.У. нр 122, поз. 545). Стаття третя пк. 2 говорить: "У випадку виявлення нових місць національної пам'яті, країна на державній території якої вони знаходяться, підіймає негайні дії з метою їхньої охорони".

10 червня 1995 року Об'єднання Українців у Польщі (ОУП), та Рада Охорони Пам'яті Місць Боротьби і Мучеництва підписали договір, на основі якого був встановлений порядок і принципи побудови пам'ятників та вшанування українських місць історичної пам'яті в Польщі. Помимо цих договорів не вдалося по християнськи похоронити і побудувати відповідних пам'ятників 22-ом поляглим 6 січня 1946 року повстанцям в Бірчі та 62-ом воїнам УПА, які загинули 2 березня 1945 року в бою з спецрозділами НКВД в Мриглодах, яких похоронено в монастирі, а також жертв репресій цивільного населення в різних місцевостях південно-східніх земель.

Бірча (на Перемишльщині). Відносно Бірчі, як подає "Наше Слово" нр. 13 (1966) і 14 (1967) з 1995 року, "організатори склали всі необхідні документи, проект пам'ятника, уповноваження. Місцева влада, тобто уряд гміни і воєвідський уряд у Перемишлі, досі не відповіли на листа Анні Байляк з листопада 1994 року, ані на звернення ОУП від січня 1995 року. Не віднеслися також до опрацьованого проекту могили. Натомість неофіційно відомо вже, що населення Станіславчика біля Перемишля, де мали бути перепоховані вояки УПА з могили в Бірчі, виявило свій протест. Одиноким ретельним урядником, який прихильно і по християнськи ставиться до справи екскумаций, є війт гміни Бірча. Як же

мав виглядати цей пам'ятник, що ображав національні чи людські почуття місцевих поляків? Це проста могила і кам'яна плита, на якій був би поміщений напис українською і польською мовами: "Вояки Української Повстанської Армії полягли 6 січня 1946 року", а також прізвища, псевдоніми, дати і місця народження полеглих. А в низу: "Вічна їм пам'ять" і по-польському "Чесьць іх пам'єнці". Крім цього кам'яний хрест на зразок військового хреста Армії УНР, з невеликим тризубом і це все. Як то кажуть, коло замкнене і зараз немає надії на позитивне завершення цієї проблеми.

Монастир, Любачівщина. Тут ситуація представляється ще гірше. З доручення управи Спілки Українських Політв'язнів від 1994 року будовою надмогильного пам'ятника займається Дмитро Богуш. Письмо про дозвіл побудови надмогильного пам'ятника вислано 21 січня 1994 року до Воєвідського консерватора у Перемишлі. До серпня 1994 р. не було жодної відповіді. З початком серпня 1994 р. розпочато будову цього пам'ятника. Через трудний доїзд до могили, де треба було довозити матеріали і воду, праця при будові поступала дуже поволі. 19 серпня 1994 р. працівники Районового Уряду в Любачові припинили дальші роботи при будові. Такий стан недокінченої будови залишився до сьогодні. Дмитра Богуша покарано штрафом 400,000 ст. зл. Зроблено прокурорські звинувачення. Вже відбулося 6 судових засідань в Любачові і 2 апеляційні у Перемишлі. До сьогодні ця справа незакінчена. 27 вересня 1995 р. Районовий Уряд в Любачові доручив розібрати пам'ятник, тобто все, що зроблено досі. Від цього часу ведеться кореспонденція по різних інстанціях. Зараз справа знаходиться в Начальному Адміністраційному Суді у Варшаві від дня 28 липня 1996 року (Нр IV CA 1525/96). 1 жовтня 1997 р. Дмитро Богуш звернувся до Головної Управи ОУП у Варшаві, щоб Головна Управа ОУП, як пише, отримала від секретаря Головної Ради Охорони Пам'яті Місць Боротьби і Мучеництва А. Пшевозьника дозвіл закінчити цей надмогильний пам'ятник згідно з

розпочатим проєктом. Він просить також, щоб копію такого дозволу надіслати перемишльському воєводі. Отже затримана праця і не можна передбачити який буде кінець розпочатого діла.

Трудно дивуватись тим всякого роду перешкодам. В Перемишлі, це майже правило, що різні люди вічно упереджені шукають претекстів, щоб захмарити польсько-українські відносини. Бачили ми їх дії на початку 90-их років при катедрі св. Хрестителя, купола, обох фестивалях Української Культури тощо. Зараз багато з них засідає в Раді Охорони Пам'яті Місць Боротьби і Мучеництва при перемишльському воєводі, де мають негативний вплив на упам'ятнення нашої присутності на тих землях. Не цікавить їх хоч би для порівнання, проблеми упам'ятнення польської присутності, які відбуваються на українських землях в незалежній Україні. Виглядає там зовсім по іншому. Про це пишуть польські і непольські журнали. Візьмім для прикладу литовську "Ausra" і Паризьку "Культуру". Стаття Живілі Маковської з "Ausri" надрукована в 22 числі 1995 р. в "Нашому Слові". Процитуймо деякі її фрагменти. "На території бувшого ССР є біля 10000 польських місць національної пам'яті. Біля 3000 із них належать на Білорусі, понад 1000 на Західній Україні і кількасот в Литві. Більшість цих місць, це увічнення дій польських формаций на сході з часів останніх воєн. ... Вишукувати забуті могили допомагають місцеві поляки, ... польські діячі з України, що в цій державі рідко трапляються випадки руйнування відновлених могил чи таблиць. ... Дозвіл на відновлення могил поляки найчастіше отримують після 2-3-х днів. ... У вроочистих посвяченнях пам'ятників і могил беруть участь православні і греко-католицькі священики зі своїми вірними. ... В Засміках на Волині під час відкриття цвинтаря воїнів 27 Дивізії Крайової, відновленого на кошт української держави, на могилах молилися спільно воїни АК і УПА. В Паризькій "Культурі" нр. 1-2 1995 р. пером її головного редактора, всесвітньо відомого інтелектуала і публіціста Єжи Гедройця

написано: "Великі пристрасті викликало зведення на грушівському цвинтарі пам'ятника на честь УПА. Збудований з червоного пісковника представляє дві половини брами злучені тризубом. Нижче на плиті, вирито напис українською мовою: "Слава Героям УПА", "Борцям за волю України". Триває беззмістовна дискусія, що цей пам'ятник поставлено без згоди адміністративної влади. Українці захищаються, що це не пам'ятник лише надгробок на кладовищі. Вже найвища пора забути про братовбивчу боротьбу в минулому. Забувається, що УПА є серед української громадськості легендорою борців за волю України, а польська громадськість вважає їх бандитами, вбивцями польської людності. А одночасно організуємо святкування і зводимо пам'ятники воякам Армії Крайової у Литві і в Україні, забуваючи, як негативно сприймається АК в останніх тамтих громадськостей".

Корні, Томашівщина. 25 жовтня 1997 р. відбувся храмовий празник св. Параскевії, під час якого посвячено пам'ятник 22 хлопцям села, жертвам акції "Вісла". Під високими залізними хрестами гранітні таблиці з прізвищами поляглих і написом: "Борцям с. Корні, які загинули в боротьбі за волю України у 1942-1947 рр. Вічна їм пам'ять. Пам'ятник поставлено 1997 р. в 50-річчя акції "Вісла".

ПАМ'ЯТНИКИ ЖЕРТВАМ УКРАЇНСЬКОГО ЦІВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

Малковичі, біля Перемишля. 17-18 квітня 1945 року замордовано 153 осіб цівільного населення. Вже в 1991 році Мирослав Сидор почав старання для увічнення тих жертв. В 1992 р. висипано могилу і поставлено три березові хрести. Не було натомість згоди вйти гміни Орли, а також перемишльського воєводи на поміщення пропам'ятної дошки з прізвищами і датами народження помордованих. Серед жертв було біля 40 дітей від кількох місяців до 12 років життя. В 1994 р. опираючись на польсько-

Вид на могилу в с. Малковичі к. Перемишля (фото з 1996 року). Хрест і металева плита зі списком 153 мешканців села замордованіх 17 квітня 1945 року.

український договір з 21 березня 1994 р. була згода адміністраційних властей на поміщення таблиці з прізвищами замордованих. Зараз замість 3-х березових, на могилі є металевий хрест.

Павлока, к. Динова. 4 березня 1945 року з рук збройних польських відділів загинуло 364 жителів села. Ініціатором упам'ятнення — Мирослав Сидор. Дуже трудні початки, брак згоди місцевих влад. Перші поставленні хрести в 1994 році на кладовищі були знищенні. В 1995 р. була вже згода місцевої влади. Зараз кладовище упорядковане, на якому знаходяться три збірні могили з березовими хрестами. Є огорожа, не має зате згоди на залізно бетонний постамент і таблицю з прізвищами жертв.

Гута-Поруби, к. Динова. На огороженому кладовищі є 5 могил з надгробними плитами. Спочиває в них біля 80 цивільних осіб помордованих в 1945-47 роках.

Явірник Руський, к. Динова. На місцевому цвинтарі є надгробна плита на збірній могилі, в якій знайшло вічний спочинок 28 осіб, жителів села замордованіх в 1945 році.

Завадка Морохівська на Сяніччині. В 1945 році загинуло тут 106 мешканців села. На місці де стояла церква, поставлено залізний хрест з терновим вінком без пропам'ятної таблиці.

Панахида в Завадці Морохівській. Травень, 1997 р.
Фото: М. Райтар

Заліська Воля, Ярославиціна. Упорядковано цвинтар, де є похоронених 101 осіб цивільного населення і членів СКВ. Ініціатор упорядкування Іван Павлик (з сувальщини). Посередині поховань висипано могилу з хрестом.

Діброва, Ярославиціна. Загинуло 12 осіб мешканців села, які похоронено на цвинтарі в Хотинці. В місці, де колись було село, поставлено залізний хрест з таблицею на якій є напис: "50-річчя акції "Вісла" 1947-1997".

Табір Явожно, Катовицьке воєвідство. Запроторено в ньому у 1947-48 рр. біля 4000 українців. Серед них діти і жінки. 161 каторжан не видержавши тортур і знущань, померли і

залишилися на завжди в явожнянському лісі. З сумом треба констатувати, що по сьогоднішній

Явожно, 1997. Промовляє о. мітрат Ст. Дзюбін. Фото: М. Райтар

день не має гідного монумента* (крім березового хреста поставленого 1992 р., на якому видніє напис: "Очам безумних видавалось, що вони вмерли, а вони тривають у вічності").

Верховини, Холмщина. Тут 6 червня 1945 року загинуло 194 осіб цивільного населення. Верховинська трагедія є символом мартирології українців Холмщини. Пам'ятник збудовано у 1995 році. Має вигляд церковного анала з відкритою книгою, в горішній частині хрест, а під ним слова: "Вічна пам'ять". На бічних стінках написи обома мовами: "В цьому місці спочивають православні мешканці села Верховини, які невинно загинули 6.VI.1945 р.".

Село Верховини є одиноким селом на Холмщині, де увічнено пам'ять жертв насилия 1940 років. Холмщина, її історія і драматичні дії є свого роду "терра інкогніта" (земля незнана), для самих українців в тому і галичан. Історія Холмщини йшла шляхом ніж Галичини. Після III Розбору Польщі у 1795 році Холмська земля попала до складу Австрії разом з Галичиною. По наполеонських війнах на Віденському конгресі 1815 року признано Холмщину російської імперії. Від XVII століття українці Холмщини були в основному уніятами. У XIX столітті після Листопадового повстання 1830-31 рр. під шильдом релігійної реторики почалась

боротьба о душі холмщан і їх національну принадлежність. Боротьба між латинським костелом, (до цього часу була це його виключна стрефа впливів і через це греко-католицька церква на Холмщині була вже дуже златинізована і спольщена), а урядовою російською церквою. З одного боку йшлося ніби в обороні католицької віри, в дійсності дальшою полонізацією повернення до православної (з перед Берестейської Унії) віри, обрядів, традицій, а в перспективі зросійщення Холмського краю. Царський уряд маючи владу робив це насильно. В 1905 році цар Миколай II впровадив т. зв. толерантний указ про вибір віри, католицька латинська, або православна. І після цього указу 175 тис. греко-католиків (українців Холмщини і Підляшшя) прийняло латинську віру, тобто в дійсності сталися полякми. В часі Першої світової війни, 1915 року з Холмщини насильно виїхало в глибину Росії 300 тис. українців, з яких після революції 1917 р. тільки половина повернула на свої землі. Від 1918 року холмська земля вже в межах II Речі Посполитої.

Після загального перепису 1931 року в люблинському воєводстві було 205 тис. православного населення (українців), о ріжному рівні національної свідомості. В Холмщині, бувшій складової частині російської імперії під оглядом національних прав і толеранції в передвоєнній Польщі було далеко гірше ніж в Галичині. Рада Амбасадорів 1923 року признаючи Галичину Польщі, зобов'язала її до признання автономії, тобто відповідних національних і культурних прав. На Холмщині про це не могло бути мови. Польська влада не визнавала холмщан за українців. Специфічно розв'язувано релігійне питання. Як боротьба з насильно насадженим православ'ям, почалося нищення православних церков, де мирянами були місцеві українці.

В 1919-1924 рр. зліквідовано 50 церков, в 1924-1934 рр. — 31 церкву, в 1938-1939 рр. — 136 церков. Загалом знищено 217 церков, перебрано на костели і школи 129, залишилось 49 церков. Найгірше почалось в 40-их роках. За даними Пастернака "Нарис історії Холмщини і Підляшшя" в часі німецької окупації було

*Стаття написана у 1997 р. У травні, ц. р. відкрито пам'ятник жертвам Явожна. (Див. стор. 18 у цьому числі "Л."). — Ред.

вбито 250 представників української інтелігенції, а серед них 15 вчителів, 12 православних священиків, 10 дяків, біля 100 працівників культурно-освітніх та кооперативних організацій. Тільки в Грубешівському повіті було спалено польськими збройними групами 55 сіл і вбито біля 4000 невинних людей.

Годиться надмінити, що на терені Холмщини не було розбудованого українського підпілля, не могло тим самим бути нападів і вбивств поляків. Зараз в Люблинсько-Холмській православній єпархії нараховується менше 30-ти невеличких парафій з кількома, кільконацієюма, а вже добре як є кілька десять вірних. В містах як Холм, Томашів, Грубешів майже немає зорганізованого українського життя, що практично є неможливим, щоб відповідно увіковічнити жертви тамтих років. Для того зроблено цю коротку мандрівку в історію і цей сумний перелік, щоб згадати покійних "незлім тихим словом".

Ліски, Грубешівщина. Збірна могила в якій спочиває 86 цивільних осіб, замордованих відділом погромника Холмщини Станіслава Басая, псевдо "Рись", 23 березня 1944 року. Зараз на хресті гранітна таблиця з польськомовним текстом: "Tu spoczywa 86 osób, którzy zgineli tragicznie". (Необізнані люди, як туристи, з огляду на мову, можуть уважати, що цей злочин вчинили українці). До 1947 року на могилі була таблиця з текстом українською мовою.

Василів, Грубешівщина. Збірна могила, дубовий хрест з дерев'яною дошкою, на якій видніє напис: "Тут спочиває 30 осіб, котрі загинули 1946 року. Вічна їм пам'ять".

Лази, Ярославщина. В 1944-47 роках замордовано в Лазах біля 30 селян. В 1993 р. покійний Іван Чорний спільно з односельчанами виконали упам'ятнення, яке складалося з надгробної плити, виложеної керамікою і кам'яного хреста над плитою, а поруч залишний хрест. 18 серпня 1996 року надмогильний пам'ятник було зdevастовано.

Пискоровичі, Ярославщина. Після Івана Молодія ("Закерзоння", т. 3) в Пискоровичах загинуло 200 селян. Зате проф. Вишої

Педагогічної Школи в Жешові Юзеф Пулцьв'яртек в Studiach Rzeszowskich, t. IV, 1997 р. s. 224 пише, що "w akcji na Piskorowice dnia 17 kwietnia 1945 r. zginelo ok. 300 osób narodowości ukraińskiej (mezczyzni, kobiety, dzieci, starcy) zgromadzonych juz do wysiedlenia na teren ZSRR i bedacych pod strażą armii sowieckiej i Milicji Obywatelskiej". У пам'ять тих жертв є збірна могила на постаменті якої кам'яний хрест. Пам'ятник збудовано в 1967 р. Його фундаторами є вихідці села в Сполучених Штатах Америки і Канади. (Після цього ж Молодія, в сусідніх селах в 1940-их роках загинуло крім Пискорович 646 осіб українського населення).

Верхрата, Любачівщина. Постамент з хрестом і пропам'ятною дошкою, увічнено жертви 26 осіб цивільного населення і 13 членів СКВ. Пам'ятник находитися на місцевому цвинтарі. Ініціатором побудови був Дмитро Богуш.

Старий і Новий Люблинець, Любачівщина. В 1944-45 роках загинуло тут 540 осіб цивільного населення. З ініціативи Ольштинської ланки ОУП зведено пам'ятник без пропам'ятної дошки.

Кальників, Перемишльщина. Зимою 1945 року під час акції на село згинуло 8 молодих людей. 1994 році зведено пам'ятник на кладовищі. На могилі височіє 2.5 м. хрест з металю. На пропам'ятній дошці напис: "Жертвам тоталітарного режиму і акції "Вісла". Пам'ятник збудували місцеві селяни.

Гребенне, Томашівщина. В акції "Вісла" в селі загинуло 21 осіб, з того 15 цивільного населення і 6 членів СКВ. Жертви упам'ятнено дубовим хрестом біля церкви.

Тенетиська, Томашівщина. 10 жертв. На місці де колись стояла церква, поставлено дубовий хрест, на якому напис: "1947-1997".

Середня б. Кривчи, Перемишльщина. Замордовано понад 20 осіб. У їх пам'ять поставлено березовий хрест.

ЕПІТАФІЯ – ПРОПАМ'ЯТНІ ДОШКИ

Заміщені в основному в церквах, або обіч них, а також на хрестах у місці

зруйнованих наших святынь. На таблицях викарбовані дати сумного 50-ліття і написи переважно у віршованій формі. В більшості таблиць, між датами 1947, а 1997 є заміщений стилізований знак тризуба обведений колючим дротом.

Перемишль: в греко-католицькій катедрі таблиця виконана з чорного граниту. Посвячена 7 грудня 1997 року. На ній:

“1947-1997. Чуєш брате мій... Тим, що були сіллю нашої землі, жертвам акції “Вісла”. Перемишляни”.

Пропам'ятна дошка жертвам акції "Вісла", встановлена 22 листопада 1997 року в Українському Народному Домі у Перемишлі.

Перемишль-Вовче: Православна церква. В постаменті хреста, присвяченого 1000-ліття Хрещення України-Русі, заміщено пропам'ятну таблицю з написом:

“1947-1997. 50-ліття акції “Вісла”.

Таблицю посвячено 31 серпня 1997 р.

Перемишль: Народний Дім. Таблиця з чорного граніту.

“1947-1997. Замученим, вигнаним, але нескореним в 50-ту річницю акції “Вісла”. Перемишляни”.

Встановлено і посвячено 22 листопада 1997 року.

Ярослав: Таблиця на муріваний дзвіниці. 24 серпня 1997 року.

“Жертвам в 50-ту річницю акції

“Вісла”. Земляки”.

(Обіч тексту гілка калини).

Поздзяч, б. Перемишля. Таблиця з граніту на постаменті хреста.

“1947-1997. Усім трагічно замордованим, вигнаним з рідних земель та приниженим в наслідок акції “Вісла”. Парофіяни с. Поздзяч”.

Посвячено 16 червня 1997 року. В короткому часі таблиця була знищена.

Кобильниця Волоська, Любачівщина. Таблиця з чорного граніту встановлена в середині церкви. Посвячена 9 листопада 1997 року.

“1947-1997. Чуєш брате мій... Тим, що були сіллю нашої землі, жертвам акції “Вісла” та у пам'ять о. Лева Согора. Парох і парафіяни с. Кобильниці”.¹

Фрагменти розбитої пропам'ятної дошки з 22 листопада 1997 року, яка була поміщена на стіні в церкві у с. Кобильниця Волоська (Любачівщина).

¹ 22 листопада 1997 р. таблицю в Кобильниці Вол. знищено. В репортажі на регіональному телебаченні 12 грудня м. р. було сказано, що на зборах місцевої римо-католицької парафіяльної ради вирішено усунути цю пропам'ятну таблицю, посвячену греко-католицьким митрополитом Іваном Мартиняком. Римо-кат. поляки та їх пращури вважають, що пропам'ятна таблиця жертвам акції “Вісла” може статися причиною міжнаціональної незгоди, а греко-кат. українці, що зміст таблиці це цитата Святого Письма, і не закликає до такої незгоди. Він лише виявом людської пам'яти до жертв, які колись молилися в тій церкві, в тому пароха греко-кат. о. Лева Согора, якого вбило місцеве МО 15 лютого 1945 р., як свідчить його сестра Чеслава Пачковська.

Хотинець, б. Перемишля. Таблицю уміщено на постаменті хреста що біля церкви.

“1947-1997. Усім трагічно замордованим, вигнаним з рідних земель та приниженим в наслідок акції “Вісла”. Парафіяни с. Хотинець”.

Риботичі, Перемишльщина. На місці розібраної церкви поставлено дубовий хрест. Посвячений 22 червня 1996 р.

Розтока, Сяніччина. На місці розібраної церкви 30 червня 1997 року поставлено і посвячено черешневий хрест.

Тростянець, Сяніччина. Металева таблиця, а на ній напис:

“Вічна пам'ять нашим предкам і жертвам акції “Вісла”. 1947-1997. Тростянець”.

Таблицю посвячено 30 червня 1997 року.

Явірник Руський, Перемишльщина. Біля каплиці 16 серпня 1997 року поставлено і посвячено хрест в цю скорботну дату.

Загір'я, к. Сянока. 12 липня 1997 року посвячено хрест біля православної церкви, споруджений у 50-ту річницю акції “Вісла”.

Морохів, Сяніччина. При дорозі біля православної церкви поставлено хрест, а в церкві поміщено таблицю з написом:

“1947-1997. 50-річчя трагічної акції “Вісла”, жертвам виселення”.

Посвячення відбулося 28 вересня 1997 року.

Команча, Сяніччина. На майданчику біля парафіяльного будинку 22 липня 1997 року посвячено хрест у пам'ять сумнозвісної акції “Вісла”. 26-27 вересня 1997 року в тій же Команчі біля греко-католицької церкви споруджено кам'яний хрест на постаменті якого читаемо:

“Я добрий пастир. Добрий пастир життя своє дає за овець”, а нижче:

“Спископам і священикам УГКЦ які загинули в 40-их роках – співбрата у священстві”.

Височани, б. Команчі. На місці церкви спаленої 1944 р., 8 листопада 1997 року посвячено малу церковцю у 50-ті роковини вигнання мешканців того села.

Криниця, Лемківщина. Біля греко-католицької церкви 27 вересня 1997 року посвячено хрест з двомовним текстом:

1947-1997. Akcja “Wisla”. Wypędzonym z wlasnej ziemi”

“Св. Апост. Андрею моли Бога за нас”.

Ждиня, Лемківщина. Меморіальний хрест поставлено на ватряному полі в честь жертв акції “Вісла”. Посвячено 26 липня 1997 року.

В трьох лемківських селах:

Білянка: (греко-католицька парафія), посвячено 14 жовтня 1997 року.

Кунькова: (православна парафія), посвячено 31 жовтня 1997 року.

Ліщини: (православна парафія), посвячено 31 жовтня 1997 року, заміщено пропам'ятні таблиці з текстом того самого змісту:

“Вигнаним з Лемківщини в 50-ту річницю акції “Вісла”. 1947-1997”.

Регетів, Горлицьчина. Посвячено нововідляний дзвін, який є пам'ятником акції “Вісла”. Дзвонові надано ім'я “Михаїл”.

Не забули також про свою драму Холмщаки і Підлящуки, а саме:

Холм. По південному боці церкви поставлено дерев'яний хрест з металевими цифрами на раменах:

“1947-1997”.

Хрест посвячено 21 вересня 1997 року.

Заболоття, Підляшша. В храмове свято 28 серпня 1997 року посвячено хрест.

Межилюстя, Підляшша. Посвячення пропам'ятного хреста відбулося 7 серпня 1997 року.

На західних землях Польщі, на нових місцях поселення українські виселенці у деяких місцевостях увіковічнили пам'ять про акцію “Вісла”.

Колобже, Кошалінське воєв. На трираменному хресті:

“1947-1997. Akcja “Wisla”. Akcja “Wisla”

На пропам'ятній таблиці, уміщений у постаменті хреста, двомовний текст:

Вечірне сонце стало на спочинок.
І в тихім смутку наш прощає край.
— "О, де ти, серце, сину мій, дитино,
Чи ще десь квітне юний твій розмай?!"...

Схилилось сонце, зникло за горами.
Війнули в небо стріли вогняні.
Упали роси в поспіль зі слізозами.
— "Ой, не радіти з тебе вже мені!...

Віщують стріли бурю, непогоду.
Я іх знамена бачила не раз.
О, де ви, де ви, месники народу?!.
Коли катам прийде вже судний час?!.

Зловісне небо згасло, потемніло.
Заграла лерша живчиком зоря.
Десь за городом дзвінко десь запіло:
— "Уже пора нам, нам уже лора"!...

І враз ніч —тишу постріли і кулі
Роздерли нагло, звій мов лопотна;
Хтось тигром скочив десь з-за рогу клуні...
— "Не бійся, мамо!... Це свої!... УПА!...

Непереможні месники народу
Прийшли судити улерів-катів!...
Наш май ще квітне і вітрам зі сходу
Не нахилити наших буй-голів!...

Горіло небо зорями, вогнями.
Вмивалась кров'ю ворога земля.
І маршувала весело з піснями
Бійці за волю, месники з УПА.

А на дорозі сповнена туюю
У спіл молилася мати-страдниця
Й благословляла зсохлою рукою
Ряди хоробрих і своє дитя.

Зі збірки "Вікно в минуле". Нью Йорк, 1995.

"Репресованим, які видержали при нації і вірі — 11 травня 1997 р.".

"Represjonowanym, którzy zachowali narodowosc i wiare — 11 maja 1997 roku".

Тшеб'ятів, Щецинське воєв. Кам'яний обеліск, а на ньому:

"50-ліття акції "Вісла". 1947-1997. Тшеб'ятів".

Пам'ятник стоїть у вході до домівки місцевого ОУП при вул. Шлюзовій.

Гожув, Гожівське воєв. В греко-католицькій церкві поміщене таблицю з текстом:

"Вигнаним з Лемківщини в 50-ту річницю акції "Вісла".

Ці увіковічення, після 50 років руїнації і запустіння, є ніими свідками великого горя

українського населення тих земель. Це свого роду книга народної пам'яті. Також доказ, що на десятиліття можна засекречити архіви, замести сліди злочинів, переписувати історію на догоду влади імущим і різного роду режимам. Але ПАМ'ЯТЬ лишається. Народна пам'ять, як і сам народ незнищенні. Ці пам'ятники і пам'ятні знаки не є і не будуть символами помсти, а могилами Скорботи, щоб можна було вклонитись тим, кого не повернути фізично, але заховати пам'ять про них. До них будуть іти українці і поляки, всі чесні люди, щоб сказати собі, це ніколи не може повторитись. Вони наказуватимуть своїм дітям і внукам, щоб ніколи не сталося цього лиха, яке було в 40-их роках ХХ століття.

З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

КРАЙОВА УПРАВА
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
ВІТАЄ
ПРОВІД ТА ЧЛЕНСТВО
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ У ПОЛЬЩІ
З НАГОДИ СВЯТА ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
“ВАТРА '98”
А ВСІМ УЧАСНИКАМ “ВАТРИ” БАЖАЄ ПРИЄМНО
ПРОВЕСТИ ЧАС НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ!

ВІСТІ З КРАЙОВОЇ УПРАВИ ООЛ

- 24 квітня, 1998. Засідання КУ ООЛ. Обговорено ряд внутрішнього та зовнішнього характеру справ, рішено відбути черговий Крайовий З'їзд ООЛ навесні 1999 р.
- 15 травня, 1998. Голова КУ Марія Дупляк відбула зустріч з о. Дмитром Блажейовським, який перебував з візитою в США.
- 14 червня, 1998. На запрошення Владики Василя Лостена, перебував у США митрополит Іван Мартиняк, (перемишльська єпархія). На зустрічі з громадою, що відбулася в Йонкерс, Н.Й., КУ презентував Володимир Кікта, заступник голови.

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

Микола і Олесь Мушинки: “Історія села Мацина Велика 1337-1997”. Пряшів, 1997. 66 стор.

Ярина Зоряна: “На сторожі душі”. Львів, 1997. 72 стор.

Іван Красовський: “Бібліографічний показник”. Львів, 1997. 72 стор.

“Лемківський календар на 1998 рік”. ФДЛ у Львові, Львів, 1997. 116 стор.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛІВ

23-Й ВІДДІЛ ООЛ, АУБУРН, Н.Й.

23-й Відділ ООЛ в Аубурн, Н.Й. відбув Загальні річні збори 8-го березня 1998 р. Збори відкрив голова відділу Михайло Халупа, відтак вибрано президію — голова Дмитро Перон і секретар Ольга Халупа. Протокол з минулих Річних зборів прочитала Ольга Халупа, який одноголосно прийнято. По відчитанню звітів управи, Контрольна комісія уділила абсолютно рівні уступаючі управі. З огляду на малу кількість членів, перевибрано управу в тому самому складі: голова — М. Халупа, заст. голови — Іван Бочонь, секретар — Ольга Халупа, скарбник — Володимир Голяк, організаційний — Стефан Баб'як, культурно-освітня — Анна Глива.

Контрольна Комісія: голова — Дмитро Перон, члени — Стефан Лепак і Богдан Дрочак.

Ольга Халупа

7-Й ВІДДІЛ ООЛ, ДЖЕРЗІ СІТІ, Н.Дж.

В неділю, 25-го квітня ц. р. у приміщенні Українського Народного Дому в Джерзі Сіті, Н.Дж. відбулися Загальні збори 7-го Відділу Організації Оборони Лемківщини. Збори відкрив голова Відділу Володимир Блажейовський. У вступному слові голова привітав представників організацій, а саме члена Крайової Управи Івана Гресья, членів 5-го Відділу ООЛ Теодора Полянського та Івана

Ниціт, Іванну Пилипчак від відділу СУА, Дмитра Воях від Організації Державницького Фронту та Михайла Пилипчака від Народного Дому в Джерзі Сіті. До проведення Загальних зборів вибрано президію в складі: Дмитро Воях, Іван Гресь та Павло Фуга.

Протокол з останніх Загальних зборів прочитав Дмитро Тхір. Протокол був дуже детально опрацьований, Загальні збори прийняли його без змін. За працю 7-го Відділу ООЛ звітував голова Володимир Блажейовський, а відтак звітували фінансовий референт Петро Лукачин та секретарі Павло Фуга і Дмитро Тхір.

Опісля, на внесок Контрольної Комісії Михайла Пилипчака збори уділили абсолютно рівні уступаючі управі з похвалою. Привіт від Крайової Управи ООЛ склав Іван Гресь, культ.-освітній реф. КУ, та на прохання зборів поділився інформаціями з Конгресу Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО), що відбулися в Україні. Відтак привіти зложили Іван Ниціт від 5-го Відділу в Ірвінгтоні, Іванна Пилипчак від СУА в Джерзі Сіті, Михайло Пилипчак від Народного Дому та Дмитро Воях від організацій, що входять в склад Державницького Фронту.

Після привітів голова Номінаційної Комісії Дмитро Тхір запропонував перевибрати цю саму управу на чолі з В. Блажейовським, що Загальні збори одноголосно схвалили. Загальні збори закінчено співом “Христос Воскрес!”

Дмитро Воях

ВІДДІЛИ ООЛ ПАССЕЙК, ЕЛІЗАБЕТ-КАРТЕРЕТ, ІРВІНГТОН, ДЖЕРЗІ СІТІ, ЙОНКЕРСТА НЬЮ-ЙОРК

ЗАПРОШУЮТЬ ВСІХ НА

ТРАДИЦІЙНИЙ ФЕСТИН-ПІКНИК

В НЕДІЛЮ, 30-го СЕРПНЯ, 1998 р. о год. 12:00 дня

в Українському Культурному Центрі в South Bound Brook, NJ. Оркестра: “Січ”

В програмі: мистецька частина, ЗАБАВА, лотерея та інші несподіванки. Смачна кухня в заряді наших пань.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Маріян Кош

19-го квітня 1998 р. несподівано, на 58 році життя, з Волі Всешинього відійшов у Вічність св. п. Маріян Кош.

Покійний народився 21-го лютого 1940 в селі Чашин, Ліського повіту, Лемківщина. В 1947 році разом з родиною був вигнаний жорстокою акцією "Вісла" на т. зв. "землі відзискані" до Ольштинського воєводства.

В 1968 році одружився з Марією Гайдич (тоді вже жителькою США) та переїхав до Кліфтон, Н.Дж., США, де мешкала його дружина. Працював механіком в Industrial Brush Co. у місті Fairfield, Н.Дж.

Покійний Маріян був працьовитим і відданим членом 3-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Пассейку. Він завжди знаходив час і силу, щоб працювати для добра

своєї української громади. Крім членства в ООЛ, був також членом 42-го Відділу УНС та Української Централі в Пассейку.

Св. п. Маріян залишив у глибокому смутку дружину Марію, двоє дітей — Христину і Романа, двох братів — Володимира і Зенона у Польщі (ще один брат Покійного Йосиф помер у 1996 р. в с. Урово, Ольштинського воєв.), три сестри — Анну Качмарик у Польщі та Евгенію і Ольгу в Бельгії.

Панахида за упокій душі Покійного була відправлена 21-го квітня в похоронному заведенні "Shook" в Кліфтоні, де від 3-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Пассейку прощав Покійного голова відділу Василь Гаргай, а від Української Централі голова Стефан Журавський. Похоронні відправи довершив 22-го квітня монс. Марсел Шабо в Saint Michael's Cathedral в Пассейку в асисті о. Олега Жовніровича (з української католицької церкви св. Михаїла Архистратига у Джейкенстоні, Па). Відтак тлінні останки спочили на цвинтарі Calvary в Патерсон, Н.Дж.

Від членства Організації Оборони Лемківщини прощаємо Тебе, дорогий друже і просимо Господа прийняти Тебе у царство небесне, бо Ти був добрим християнином і щирим українським патріотом. Спи, дорогий Маріяне, а вільна американська земля хай буде Тобі пухом. Вічна Тобі пам'ять!

В пам'ять Покійного Маріяна Кош, 3-ї Відділ Організації Оборони Лемківщини складає 100.00 дол. на Пресовий Фонд журналу "Лемківщина".

Василь Гаргай

КОЛЯДА 1997-98 р. СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ

(ПРОДОВЖЕННЯ)

1-ИЙ ВІДДІЛ ООЛ, НЮ ЙОРК, Н.Й.

200.00 дол. — Кредитівка "Самопоміч";
по 100.00 дол. — "Київ" ресторан, Українська Православна Кредитівка, Український Народний Дім;
70.00 дол. — "Пешко" ресторан;
по 50.00 дол. — Подорожне бюро Кобаснюк, First Ave Meat Products, East Village Meat Products, М. і Т. Малиняк, Р. Дякун, А. Границький;
по 40.00 дол. — ARKA Co., М. Корабель;

по 30.00 дол. — М. Волошин, Т. Павелчак;
по 25.00 дол. — "VARSOVIA" подорожнє бюро, П. і Л. Гой, Е. і П. Гарайда, Е. і В. Панчак;
по 20.00 дол. — М. Мандзяк, Д. Мадаращ, Український Спортивний Клуб, А. Павелчак, М. Хомик, В. Великаніч, Е. Сеница, А. Тиханський, Г. Павелчак, І. і Н. Михальцьо, Г. і В. Скомський, А. І. Кадиляк, Т. Гнатишін, О. і М. Дякун, Е. Горон;
по 15.00 дол. — П. Присташ, П. Габрюх;
по 10.00 дол. — А. Кушнірчук, С. Барна, С. Прятка, Г.

**ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ "ЛЕМКІВЩИНА"
СВОЇМ РІДНИМ В УКРАЇНІ Й ПОЛЬЩІ!**

Дорогі Читачі!

Адміністрація "Лемківщини" кохано висилає даром біля 200 чисел журналу на відомі нам адреси в Україні й Польщі. У зв'язку з високими поштовими коштами, ми будемо змушені припинити дарову висилку. Тому просимо Вас, передплачуєте "Лемківщину" своїм рідним чи знайомим. Річна передплата виносить 16.00 ам. дол. річно.

Адміністрація "Лемківщини"

Стефура, А. Гавран, Н. Кендус, А. і З. Войтович;
по 5.00 дол. — І. Шегда, І. Походай.

2-Й ВІДДІЛ ООЛ, ЙОНКЕРС, Н.Й.

По 100.00 дол. — Кредитівка СУМА (Йонкерс), С. Гованський;

75.00 дол. — Я. і Л. Палилик;

по 50.00 дол. — Е. Шпінда, П. Гованський, Л. і Г. Футала, В. Щур, д-р Н. Теребус Кмета;

по 40.00 дол. — М. і А. Барна, П. Капітула, С. Капітула, К. Мельничук, І. Ковальчик, Е. Борткевич, С. Гаран, О. Гаран;

по 30.00 дол. — В. Млинарик, Б. Ковалік, А. Кащак, Ю. Кащак, Л. Костечко, Я. Вариха, Р. Глушко, Б. Макаренко, В. Козіцький, І. Гоньчак, Е. Мельничук, М. Ковальчик;

по 25.00 дол. — П. Шкафаровський, Т. Коцур, С. Вариха, С. Вариха, Я. і д-р М. Кіцюк, А. Шашкевич;

по 20.00 дол. — А. Вариха, І. Михалік, Д. Лозиняк, М. Макух, М. Сікора, В. Васічко, О. Щур, О. Дацько, М. Періг, Т. Салей, А. Горбачевський, М. Лотоцький, К. Фріз, Н. Невмержицька, С. Курило, П. Ардан, В. Борис, І. Дзвінчик, П. Хомяк, М. Філяк, Ю. Ковальчик;

по 15.00 дол. — М. Кащак, С. Шулган;

10.00 дол. — В. Юрченко.

Збірщики: Стефан Гованський, Василь Млинарик,
Юрій Ковальчик, Стефан Капітула.

23-ІЙ ВІДДІЛ ООЛ, АУБУРН, Н.Й.

По 25.00 дол. — М. Халупа, М. Халупа, М. Халупа, А. Глива;

по 20.00 дол. — В. Голяк, Г. і Г. Гавучак;

по 10.00 дол. — Ст. Лятанишин, Д. Лятанишин, Ст. Лисяк, М. Пінчак, З. Казанівський, Ст. Ротко, В. Леканка, Я. Сокерник, Е. Дрочак, Г. Гавришків, Є. Мілес, Е. Стефаник, В. Кравчук, І. Бочонь, М. Окаль, Ст. Лепак;

по 5.00 дол. — Д. Перун, А. і Е. Даниляк, Ст. Бабіяк, М. Голяк, В. Бересівський.

Збірщик: Михайло Халупа.

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ

У списку жертводавців на коляду 1997/98 (Лемківщина, ч. 1, 1998 стор. 37) з Парми, Огайо пропущено жертводавців:

по 10.00 дол. — Варвара Савінда і Борис Тарновський.

Збірку перевів Петро Дмитрик.

За цей недогляд перепрошуюмо жертводавців і п. Петра Дмитрика. — Редакція.

Згідно з журналістичною практикою, редакція приймає тільки оригінали статтей чи дописів.
Статті, які були вислані/надруковані в інших журналах чи часописах не будемо поміщувати.

Редакція не приймає матеріалів не підписаніх авторами та застерігає за собою право скорчувати статті та правити мову. Прислані матеріали редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде поміщувати неввічливих, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA

"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Subscription Rate: in the United States of America \$ 12.00 per year (Bulk mail), in countries other than U.S., annual subscription is \$ 16.00 in U.S. currency; single copy: US \$3.00.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці.
Адреса: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Річна передплата: в США 12.00 ам. дол. звичайно поштою; в країнах поза межами США 16.00 ам. дол. річно; ціна поодинокого числа 3.00 ам. дол.

Return to "LEMKIVSHCHYNA"

P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

<http://lemko.org>

Digitally signed by http://lemko.org
DN: cn=http://lemko.org, o=Walter
Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org,
c=US
Date: 2009.12.27 00:22:47 -05'00'

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ 40.00 ам.дол.
(альбомний формат, тверда оправа)

АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину 15.00 ам.дол.
(твєрда, полотняна оправа, 256 стор.)

АННАЛИ, Ч. 5. матеріали-документи про Лемківщину 20.00 ам.дол.
(твєрда, полотняна оправа, 256 стор.)

Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість. 10.00 ам.дол.
(твєрда, кольорова оправа, 264 стор.)

Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ 25.00 ам.дол.
(твєрда, полотняна оправа, 490 стор.)

"БУДЬ ЗДРАВА ЗЕМЛИЦЕ" 5.00 ам.дол.
(українські народні пісні про еміграцію)

До замовлення просимо ласкаво додати 2.50 дол. (до коєсної книжки) на покриття
коштів пересилки

Самовияти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
P.O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011